

Türkiye'nin zencileri efendi oldu!

Evren Balta 09.06.2013

Çok değil daha bundan beş altı ay kadar önce Tayip Erdoğan Şanlıurfa'da Kürt sorunu hakkında konuşurken, iktidara geldiği günden beri sıkça kullandığı bir benzetmeyi tekrarlamıştı: **"Biz bu ülkenin zencisiyiz."** Esasen uzun bir zamandır kendilerini Türkiye'nin zencileri olarak görenlerin efendileştiği bir süreci yaşıyoruz.

Maalesef hayat böyle. Döngüsel. **"Beyaz efendi"** gücün verdiği sarhoşlukla **"zenci kölesini"** kavgasız, çekişmesiz ve insanlığını dahi bizzat kendisinin kölesine lütfettiği bir varlık olarak görür. Zenci köle tanınmak, **"ben buradayım"** demek ister. Zaman içinde kendi varlığına sürekli kulaklarını tıkayan beyaz efendiye kendini tanıtanın tek yolunun onun egemenliğine direnmekten geçtiğini anlar. Ancak karşılıklı tanımanın mümkün olduğu bir dünya için kavga verdiği sürece zenciliğinin beyaz efendi tarafından hesaba katılabileceğini bilir.

Beyaz adam bundan böyle özgürsün, yoluna devam et dediği zaman zenci kölenin ne yapacağıdır asıl mesele. Zenci köle özgürlük ve adalet için kavga etmeye devam mı edecek, yoksa beyaz efendinin **"bundan böyle özgürsün"** sözünü alıp tahayyülü **"Beyaz özgürlük ve Beyaz adaletle"** sınırlı bir başka köle düzeni mi kuracak?

Hayat döngüsel çünkü kendilerini dünün zencisi olarak görenler, bugünün efendileri hâline geldiklerinde kendi evlerinde her şeyin yolunda gittiğini ve hiçbir sorunun kalmadığını sanırlar. Efendi pozisyonunun yarattığı olanak ve olasılıklar gözlerini kapatır, ruhlarını sarhoş eder; **"efendiler"** efendilikleri hiç bitmez sanmaya başlarlar.

Başkalarının tahammülünü, henüz ortaya çıkmamış olsa da orada duran gücünü, sesini duyurma isteğini duymaz efendi olan. Kendi gücünü mutlak, başkalarında gördüğü zayıflığı da değişmez sanır. Yoluna devam eder. Büyük emperyal güçlerin, sömürgeci iktidarların, baskıcı diktatörlüklerin içsel yıkımını hazırlayan tam da bu kibir değil mi? Hasmının gücünü küçümseme, kendi gücünü abartma. Her genişlemede bir sonraki genişlemeyi düşünme.

Yenilmezlik fantezisinin büyüüne kapılan efendi bir süre sonra baskı aygıtını fütursuzca kullanmaya başlar. Öyle ki yönetmeye çalıştıkları **"özneler"** baskıya duyarsız hâle gelir. Artık yeni zenciler vardır, sesini duyurmak isteyen. Azınlık, çoğunluk, eksik ya da fazla. Yeni zenciler. Bıçağın kemiğe ne zaman dayanacağı, öfkenin ne zaman bardaktan taşacağı, ne zaman efendiye baş kaldırılacağı bilinemez.

Ben buradayım ey efendi!

Sydney Tarrow bütün dünyadaki **"işgal et"** eylemlerini analiz ederken bu hareketlerin esasen **"ben buradayım"** hareketleri olduğunu ifade eder. **"Ben buradayım"** hareketleri tek bir talep etrafında örgütlenemezler, çok parçalı, çok taraflı ve çok kimlikli hareketlerdir. Temel birleştirici noktaları egemen olana, güçlü olana, kendini efendi olarak kurana **"burada olduklarını, var olduklarını, yaşadıklarını"** gösterme isteğidir. Efendi toplumdaki farklı sesleri, hoşnutsuzlukları, talepleri görmezden gelerek yönettiği sürece, esasen birbirinden radikal olarak farklı taleplere sahip olan kitleleri **"tanınma"** ve **"kabul edilme"** arzusu etrafında biraraya getirirler.

Son üç yılda dünya Tarrow'un **"ben buradayım"** hareketleri olarak adlandırdığı hareketlerin arka arkaya patlamasına tanık oldu. Bu hareketler kendilerini talepleri görülmeyen, varlıkları es geçilen, talepleri kabul edilmeyen **"çoğunluk"** olarak ifade ediyorlardı. **New York'ta Zucchini Park'ı, İspanya'da Puerta del Sol'u, Kahire'de Tahrir'i, Atina'da Syntagma Meydanı'nı** işgal edenlerin talepleri, hedefleri, karşı çıktıkları ya da içinde yer aldıkları siyasal sistem birbirinden çok farklı da olsa hepsi ilerici ya da geri, çoğunlukçu ya da çoğulcu demokrasinin bir siyasal içerme biçimi olarak artık miadını doldurduğunun işaretlerini veriyorlardı bize. Dâhil edilmek, görülmek ve tanınmak istiyoruz diyorlardı.

İnsanlığı kazanmak

Hiç kuşkusuz bu tanınma ve kabul edilme arzusu aslında günümüzün **"işgal et"** eylemlerine özgü değil. Erdoğan'ın çok da haklı olmayan bir biçimde kendi siyasetlerini benzettiği **"zenci"** olma hâli esasen beyaz efendinin egemenliğine karşı girişilen sömürge karşıtı hareketlere özgü. **Franz Fanon** siyah dünyayı kasıp kavuran bu sömürge karşıtı hareketlerin de özünde birer **"ben buradayım"** hareketi olduğunu yazar. Fanon'a göre efendi zenci kölesine insanlığını kendi elleriyle vermeyecektir. İnsanlık ancak direniş içinde yeniden kazanılır. Özgürlüğün bedelinden habersiz, onun için kavga vermeyenler ancak **"Beyaz özgürlüğünü ve Beyaz adaletini"**, yani efendilere özgü değerleri yeniden üretirler.

Kendilerini dünün zencileri olarak görenlerin bugün aynen yaptıkları gibi.

Bu döngü ancak **"Beyaz özgürlük ve Beyaz adaletin"** dünyayı değiştirmeye yetmeyeceğini anlayanlar tarafından kırılabilir. Fanon'a göre tam da bu anlaşıldığında artık zaman **"beyefendiye teşekkür et, sana özgürlüğünü verdi"** diyen anneyi dinlemenin zamanı değildir. Çünkü evladın zihni çok daha etkileyici, çok daha sarsıcı sözcükler aramakla meşguldür.

Bu sözcükleri görmek için kafamızı kaldırıp Taksim'in, Kızılay'ın irili ufaklı duvarlarına bakmamız yeter. Ne oldu da bu bizim apolitik bildiğimiz gençler birden kendilerini belki daha önce hiç karşılaşmadıkları başka gençlerle gece yarısı, gözlerinde deniz gözlükleri bir barikatın arkasında buldular diyorsanız, bence durum budur: **"They are chapulling!"** Dayanışmayla ve **"efendilerine"** karşı direnerek. Çünkü, **"Onlar, burada"**.

evrenbalta@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kim korkar hain kurttan

Evren Balta 16.06.2013

Kırmızı Başlıklı Kız'ın orman gezisi misali bir ülkede yaşıyoruz. Ne zaman ninesine gitmek için yola çıksa karşısına hep aynı kötü kurt çıkıyor ve onu kandırıyor. Türkiye'de sosyal hareketliliğin makûs damgası da maalesef bu.

Başbakan'ın Gezi Parkı olayları için **"dış mihrakları"** suçladığı Ankara konuşmalarından sonra yapılan **Zaytung** haberlerinden birinin başlığında **"Şehrin ortasındaki tek parkı yıkıp AVM yapmak isteyen Başbakan dış mihraklar tarafından engellendi"** diyordu. Hakikaten durumu böyle görünce tuhaf. **Parktaki ağaçların**

kesilmesini engellemeye çalışan hangi karanlık dış güçler olabilir? Faiz lobisi, Erasmus öğrencileri veya Twitter'ın ağaçlarla ilişkisi nedir?

Ama elbette mesele parktaki ağaçların kesilmesini engellemeye çalışan karanlık güçler değil. Mesele her türden talebin her daim dış mihrakların oyunu olduğunu varsayan zihniyet dünyası. Özerklik talebi ya da kürtaj karşıtlığı fark etmiyor, bu ülke yöneticilerine göre herhangi bir toplumsal kesimin kendi talepleri olamaz, kendi başlarına ayaklanamaz, haksızlığa karşı direnemezler. Zaten memlekette her şey her zaman güllük gülistanlıktır.

İşçileri de dış mihraklar öldürüyor!

Esasen **“milleti yönetme”** hâlinin en kılcal damarlarına sinmiş bir tavır bu. Bundan üç dört yıl önce dönemin Sanayi ve Ticaret Bakanı **Zafer Çağlayan** binlerce işçinin ölümüne yol açan tersanelerdeki iş **“kazalarının”** (!) dış mihraklar tarafından provoke edilmiş olabileceğini söylüyordu. Bakan Çağlayan'a göre, dünyanın sekizinci büyük gemi inşa sanayine sahip olmamız dış mihrakları mutsuz ediyordu. Bu büyüme karşısında hâlâ kim olduğuna vâkıf olmadığımız işte bu dış mihraklar, çareyi tersanelere gelip halatları keserek işçileri öldürmekte buluyorlardı.

Kuşkusuz bu trajikomik durum AKP dönemine özgü değil. Sözü edilen mihraklar bütün Cumhuriyet tarihi boyunca da sahneyi terk etmedi. Soğuk Savaş döneminde ne zaman bir işçi hareketi, bir genel grev olsa, kökü Rusya'da olan komünist devlet düşmanlarından hesap sormak için **“devletin eli”** oradaydı.

Sonrasında **“kökü dışarıda teröristlerin”** adı Kürtler oluverdi. Bütün doksanlar boyunca PKK'ya karşı askerî/siyasi mücadele, amacı ülkeyi zayıflatmak olan ve bunun için içeriye Kürtleri kullanarak sızan yabancı düşman anlayışı üzerinden yürütüldü. Bu güzide anlayışa göre bu dış mihraklar olmasaydı Kürtler aslında Kürt değil, hayatından memnun **“Türk”**ler olarak kalacaklardı. Batı'nın insan hakları konusundaki uyarılarından tutun da Diyarbakır'da dolaşan gazeteciye kadar herkes bir dış mihrak addedildi. Nitekim **“Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktu”**. Necmettin Erbakan'ın Kürt sorununu ele aldığı bir konuşmasında sarf ettiği ünlü deyişiyle **“yabancıdan dost, domuzdan kürk olmazdı”**.

Neoliberal ve ulusötesi faiz lobisi

Bugünlerde aynı şeyi yine ve yeniden her gün defalarca duymaya başladık. Bir farkla: İstanbul'u dünyanın finansal merkezi yapmak için elinden geleni ardına koymayan AKP yöneticileri artık dış mihrakları devletler olarak görmüyor. Gezi Parkı eylemcilerini kışkırtanlar Amerikalılar, İngilizler, Fransızlar değil. Gezi Parkı eylemcilerini **“kışkırtan”** ve böylelikle Türkiye'yi istikrarsızlığa sürüklemek isteyen düşman, AKP siyasetine çok uygun bir biçimde, hem neoliberal hem de ulusötesi. Onlar faiz lobisi.

Gerçi faiz lobisinin ne olduğunu henüz kimse anlamış değil. TÜSİAD Başkanı **Muharrem Yılmaz** dahi açıklamasında ekonomi bilgisi ve işadamı olarak tecrübesiyle faiz lobisinden ne kastedildiğini anlamadığını söyledi. **“Borsa spekülâtörleri”** ya da İngilizceden yanlış bir çeviri ile **“çıkarcı grupları”** olabilir diyenler var. Başbakan'ın faiz lobisi demesinin ardında Müslüman dünyanın hassasiyetlerinden bir diğerini harekete geçirerek bir taşla iki kuş vurma isteğini görenler var.

Her tür şüpheyi bir kenara bırakıp bu Gezi işinin arkasında dış mihraklar bulunduğunu ve hedeflerinin istikrarsızlık yaratmak olduğunu kabul etsek bile , yöneticilerin bu hesabı boşa çıkarmak için seçebilecekleri en uygun yol nedir size göre: Aşırı güç kullanarak talep edenleri daha da ötekileştirmek mi yoksa diyalogla sorunlara çözüm aramak mı?

İnsanların Kürt olduğunu söylemesi, binlerce işçinin iş kazalarında ölmesi, kentini korumak için insanların ayağa kalkmasının sorumluluğunu hep dış mihraklara yükleyen, talep edenlerle diyalog kurmak, farklı kimlikleri tanımak, iş kazalarını önlemek için önlem almak yerine hep **“sıkın gazı”** diyen bu mantık, değişmiyor. Oysa Türkiye’de gerçekten bir şeyler değişecekse değişmesi gereken tam da budur.

Gezi Parkı direnişçileri de **“iç mihraklar”** olarak muktedirin erkinin sorumluluğunu almasını istiyor... Gezi’nin içinde hiçbir lobi, rant çevresi yok. Dış mihraklardan azade, biz bizyiz.

evrenbalta@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Buyurun buradan yakın!

Evren Balta 23.06.2013

Gezi olayları iyi yönetilemeyen kriz olarak Türkiye tarihine geçti diyen pek çok analiz yapıldı son haftalarda. Barışçıl ve ufak çaplı başlayan bu toplumsal muhalefet, eğer daha önce pek çok kereler yapıldığı gibi kendi hâline bırakılmış olsaydı sönümlenip gidecekti. Hükümet ilk kez toplumsal muhalefet ile karşılaşmıyordu. Muhalefet ilk kez sokağa çıkmıyordu. Genellikle her iki taraf da birbirinin aşağı yukarı nasıl davranacağını kestirebiliyor ve bu tahminler üzerinden giderek bir strateji belirliyordu.

Oysa bu sefer beklenmedik bir durum oldu. Siyasal iktidarın aldığı baskıyı artırma kararı, uyguladığı orantısız güç, müzakereye yanaşmama tutumu ve giderek sertleşen üslubu ile krizi sürekli olarak tırmandırdı. Neden aşağı yukarı on yılı aşkın bir zamandır yönetme konusunda deneyim kazanmış bir iktidar dışarıdan bakan herkese son derece akıldışı gelen bir tarzda bu süreci yönetti? Ne oldu da ülkeyi ikiye bölecek, devleti sadece yüzde ellinin devleti yapacak bu kararlar uygulamaya konuldu?

Nedenlere bakmak

Neden sorusuna verilecek **yanıtlardan ilki Tayyip Erdoğan’ın kişisel siyaset yapma tarzı ile ilişkili olabilir.** Nitekim çok uzun zamandır pek çok kişi Başbakan’ın giderek sertleşen siyasal üslubu ve yönetme biçimine dair endişelerini dile getiriyordu. Başbakan’ın kendisini de bunu konuşmalarından birinde ifade etti ve **“Bu başbakan bu saatten sonra değişmez”** dedi. Bu analizin gerçekliği açıklama gücünü bir tarafa bırakalım pek çok başka durumda uzlaşabilmiş, Kürt meselesinde müzakere masasına oturabilmiş birinden bahsediyoruz yine de.

İkinci yanıt toplumsal muhalefetin beklenmedik direnciyle ilgili olabilir. Siyasal iktidar Gezi Parkı’nda hiç ummadığı kadar güçlü bir muhalefet dalgası ile karşılaştı. Karşılarında parçalı bulutlu hâlini bırakmış ve birleşmiş, baskıya boyun eğmemeye ve sonuçlarına katlanmaya hazır, alternatif bir hayat tarzını kurabilmeye

muktedir genç bir kuşak vardı. Muhalefetin bu gücünün iktidarın basiretini bağlamış ve hatta ürkütmüş olması önemli bir neden olabilir bu kararın alınması ve uygulanmasında.

Neden sorusuna **üçüncü yanıt Gezi Parkı olaylarını AKP kurmaylarının ve destekleyenlerinin gerçekten inanarak iç ve dış güçlerin organize bir komplosu olarak görüyor olması da olabilir.** Örneğin **Yasin Aktay** 17 haziran pazartesi günü *Yeni Şafak* yazısında bu durumu açıkça dile getiriyor ve şöyle diyordu: “Gezi olaylarının bir darbe teşebbüsü olduğundan artık kuşku duymuyoruz. ...Türkiye’de farklı zamanlarda sayısız **askersiz darbe** yapılmıştır.” Sözü edilen “**sayısız askersiz darbelerin**” hangileri olduğu ve kimlere yöneldiği sorusunu bir kenara bıraksak bile, bu yaklaşımın CHP’nin yıllardır AKP’ye yönelttiği sivil darbe suçlamasından pek farkı olmadığı aşikâr. AKP de yıllardır CHP’ye tanımı gereği sivil darbenin olmayacağını, bunun milli irade olduğunu anlatmaya çalışmıyor muydu?

Dördüncü bir olasılık

Son olarak bu akıl tutulmasını izah etmeye yarayabilecek bir dördüncü olasılıktan bahsedilebilir. Bu memlekette bugüne kadar darbeleri genellikle iktidarda olanlar (asker ya da sivil fark etmez) ya birbirlerine karşı ya da kendi güçlerini tahkim etmek için yaptılar. AKP’nin bu meseleyi neredeyse iç savaş olasılığını zikretmemizi sağlayacak kadar sertleştirmesi aslında bu devlet mantığının yeni bir varyasyonu olabilir mi?

Gezi Parkı’nda bulunan ve Türkiye’nin dört bir yanında sokağa çıkan hiç kimsenin samimiyetinden zerre kadar şüphe etmeden bunu söylüyorum. Bir zamandır AKP’nin içinde ve AKP blokunda bir iç çatışmanın olduğunu biliyoruz. Özellikle Erdoğan’ın başkanlık sistemi ve Kürt meselesinde aldığı tutumla sertleşen bir iç çatışma bu. Tam da bu iç çatışmanın ortasında Erdoğan’ın kendi siyasal geleceği de kritik bir dönemeçte. Yakında cumhurbaşkanlığı seçimi var, başkanlık sistemine geçilmesi uzak bir ihtimal ve AKP tüzüğüne göre Erdoğan yeniden başbakan olamayacak.

Bütün bunlar AKP içinde Erdoğan karşıtı cepheyi hareketlendirmiş olabilir mi? Bütün bu gözümüzün önünde cereyan eden sert üslup ve tarz Erdoğan’ın parti siyasetini yeniden kendi etrafında tahkim etme isteği olarak okunabilir mi? Güçsüz bir cumhurbaşkanı olmak istemediği bilinen Erdoğan’ın bir sonraki hamlesi “**Erdoğan’ı darbecilere yedirmeyiz**” diyenlerle birlikte parti tüzüğünü değiştirerek yeniden başbakan adayı olmak olabilir mi?

Belki de bu bir siyasi komplodur diyenler aynaya baktıklarında gördüklerini söylüyorlardır. Nitekim pek çok iktidarın siyasi iradesi ve analizi kendi yapıp etmeye muktedir olduklarıyla sınırlı değil mi?

evrenbalta@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bu kapı barışa açılır mı

Evren Balta 30.06.2013

Birbiri ile çatışmış iki grup arasında güven nasıl yeniden inşa edilir? Sadece Türkiye'nin Kürt meselesinin değil, bütün barış süreçlerinin anahtar sorusu bu.

Bu sorunun kolay bir cevabı yok. Ama yine de şu söylenebilir: Eğer bir güven inşa edilecekse tarafların çatışmadan beslenen kimliklerini geride bırakmaya gönüllü olarak işe başlamaları gerekir. Bu kimliğin hiç kuşkusuz bütün sorunlardan ve çelişkilerden azade olması da beklenmemeli. Ama en azından **güven verici** olabilmesi için belirli bir tutarlılık sergilemesi önemli. Kapalı kapılar ardında tarafların birbirlerine karşı sergilediği **"muhtemel"** bir tutarlılık bu kimlik dönüşümünün anahtarı ya da ilk adımı değil. **Lice olayı bize bir kez daha bunun böyle olmadığını, olamayacağını gösterdi.**

Türkiye devletinin çok uzun zamandır kendi kimlik inşası ve algısında Kürt meselesi birincil bir yer kapladı. Bu mesele Türk tarafındaki ekonomik krizlerin, hükümet değişikliklerinin, baskıcı yasaların, siyasal alternatifsizliğin üstünü örten bir **"öteki"** olarak kullanıldı hep. Mevcut iktidarlara eleştiren her söz PKK'nın ekmeğine yağ sürmek olarak algılandı. Tam da bu nedenle **Selahattin Demirtaş'ın Gezi eylemlerinin barış sürecinden beslendiğini** ifade etmiş olması önemli.

Peki, o hâlde biz neden Gezi Parkı eylemlerinin barış sürecini sekteye uğratıp uğratmayacağını konuşuyorduk?

Konuşuyorduk çünkü ortaya bu ülkeye dair meselelerde bir özne olmak isteyen ve parçalı bulutlu bir demokrasi anlayışını kabul etmek istemeyen bir üçüncü taraf çıkmıştı. Bu üçüncü tarafın taleplerinde bu ülkenin doğusunun ve batısının belki de yıllar sonra ilk kez kader birliği içinde olduğunu düşünüyorum ben. Ve evet tıpkı Selahattin Demirtaş'ın söylediği gibi tam da barış sürecinin açtığı olasılıklar üzerinden.

Dolayısıyla barış sürecini sekteye uğratan asıl özne hiçbir zaman Gezi Parkı eylemcileri olmadı. Tam da bu eylemlilikleri **"işleri bildiğim gibi yaparım ve kimseye de hesap vermem"** diyerek yönetmeye çalışan siyasal iktidar sürecin sekteye uğramasına neden oldu. Hem kendi tabanını konsolide etmek, hem Kürtleri oyalamak, hem farklı taleplerle sokağa çıkanları bastırmak ve hem de her siyasal süreci **"kişisel hedeflere"** (yani milli irademe, yani çoğunluğuma) tabii kılmak kolay bir iş değil tabii ki. Takdir ediyoruz. Ama bu **"şizofrenik hâlin"** sonucu Türkiye'nin dört bir yanının ayağa kalkması olabilirdi, nitekim oldu da.

Kolektif şizofreni

Bakın barış sürecine, nasıl bir **"şizofreni"** ile ilerliyor. Hayır, kelimeyi bilerek kullanıyorum. Hepimizin bu süreci layıkıyla anlamakta güçlük çektiğimizi düşünüyorum. Çünkü ortada gerçekten inanılmaz bir belirsizlik ve tutarsızlık var.

Bir yandan İmralı'ya heyetler gidiyor, öte yandan miting alanlarında **"teröristbaşı Öcalan"** kınanıyor. Bir yandan PKK'nın çekildiği açıklamaları yapılıyor, diğer taraftan daha yüzde 15'inin bile çekilmediği ilan ediliyor. Bir yandan barış görüşmelerini sürdüren devlet, öte yandan memleketin doğu tarafında yeni karakollar inşa etmeye, askerî keşifler yapmaya, ve korucu almaya devam ediyor. Bir yandan İmralı görüşmesi ve Âkil İnsanlar Heyeti ile Başbakan'ın buluşması sonrasında barış sürecinin devam ettiği duyuruluyor, öte yandan Başbakan heyete en temel Kürt taleplerini ret ederek yanıt veriyor: **"Seçim barajı düşmeyecek, anadille ilgili bir çalışmamız yok, zaten birinci aşama tamamlanmadı bile."**

Ama belki de daha önemlisi bir yandan bu sürecin en temel hedefinin bütün Türkiye'yi demokratikleştirmek olduğu bütün taraflarca ifade ediliyor, ama öte yandan **Murat Belge'nin** ifadesiyle **"yedi düvele harp ilân etmiş, toplumun bir yarısını öbür yarının üstüne sürme tehdidinde bulunan"** bir siyasi irade arz-ı endam eylemeye devam ediyor.

Bu şizofrenik tutarsızlık, otuz yıl süren çatışma ortamı yüzünden birbiri ile zaten bağı zayıflamış, mesafesi iyice açılmış Doğu'nun ve Batı'nın arasını biraz daha açma tehlikesini içinde barındırmıyor mu? Bu şizofrenik tutarsızlık, iki bölgenin insanlarındaki duygu ve kader ortaklığını daha da yıpratmıyor mu?

Toplumsal barış

Bana öyle geliyor ki toplumsal barışı sağlamanın yolu bu değil. Yalnızca herhangi bir taleple sokağa çıktığı anda baskıya maruz kalacağını "**artık**" anlamış batıdaki kitleler nezdinde değil. Aynı zamanda yıllar boyu maruz kaldıkları şiddet ve baskı yüzünden devletle (ve herhangi bir hükümetle) olan her tür diyaloga şüphe ile bakan Kürtler nezdinde de. Lice'de olan tam da bu tutarsızlığın, parçalı bulutlu demokrasi hâlinin bir sonucu değil mi?

Hiçbir barış süreci mutlak bir çatışmasızlık süreci değildir. Üstelik bütün barış süreçleri içlerinde barışı bozmak için ellerinden geleni artlarına koymayacak grupları barındırır. Sorun bu grupların varlığı değildir, sorun (ve tarafların sorumluluğu) bu grupların yeşermesini ve yayılmasını sağlayacak iklimi ortadan kaldırmaktır. Bu da ancak iki taraf arasında bir güven ilişkisi kurarak olur.

Peki, iki taraf arasında güven nasıl sağlanır? Toplumsal güveni sağlayacak asgari bir tutarlılık ile. Barış bozuculara rağmen, barışa inananlarla. Gezi'den başlayıp Lice'ye kadar barışı inşa ederek. Aksi takdirde bu kapı barışa açılmaz.

evrenbalta@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Milli mazlumluk ve sokak hareketleri

Evren Balta 07.07.2013

Bir aydır **Gezi eylemcilerinin** ve **direnişinin** mikro sosyolojisini konuşup duruyoruz. Başbakanımızın yaptığı analizlere göre bu "**kişilerin**" mikro sosyolojisi açık: onlar **çapulcular**, camide içki içen **ayyaşlar**, dış kaynaklı eylem yapan **provokatörler**.

Başbakan'ın daha sofistike destekçilerine göre ise onlar Atatürk'e takıntılı, "**Altı saat ne düşündün**" sorusuna "**Gençliğe Hitabe**" diye cevap veren doksanlı yılların **retro-modernistleri**. Siyasal bile değiller. Çünkü bu kitleler tabiatları itibarıyla siyasete karşılar. Ergenekoncu zihniyetleri ve darbeci savaşkanlıkları ile bizatihi varlıkları siyasetin reddi üzerine kurulu. Durum giderek o kadar karikatür hâle geldi ki sanki "**sokaktakiler**" hiç durmadan arabalarını Türk bayrağı rengine boyuyor, darbe sonrası gözetlenme korkusu içindeki annesababalarından alışkanlıkla televizyonda İstiklal Marşı okunurken bile ayağa kalkıyorlar.

AKP bu grupların siyasal kimliklerine dair kafamızda sahip olduğumuz ve yıllardır ısıtıp ısıtıp ortaya sürdüğümüz hikâyeleri yeniden dolaşıma sokuyor. Çünkü sokakta anlatılan hikâye, AKP'nin iktidarının başından beri kendisi hakkında anlattığı hikâyeyi artık kullanılamaz hâle getiriyor. Tam bu nedenle o da, sokağın hikâyesini yeniden yazmaya girişiyor, onun kendisinininkiyle çelişkili yanlarını budamaya çalışıyor.

Neden sorusu

Charles Tilly'nin ifade ettiği gibi **"hikâye"** neden sorusunu yanıtlarken kullandığımız en güçlü açıklama biçimlerinden biri. Diğer açıklama biçimleri ise: gelenekler, normlar ve teknik/bilimsel yaklaşımlar.

Tilly'e göre bazı açıklama biçimlerinin diğerlerinden daha üstün olduğuna inanmamız için hiçbir sebep yok. Çünkü esasında her birinin kendine ait bir işlevi var. Üstelik tümü de **"ilişkisel"**. Yani aktörlerin **"özüne"** ait değil. Örneğin A grubu kendi özü gereği sürekli hikâye anlatıyor ve B grubu da sürekli bilimsel açıklamalar yapıyor diye bir durum hiçbir zaman sözkonusu değil. Her aktör farklı ilişkisel durumlarda farklı açıklama biçimlerini tercih eder, etmelidir.

Burada kritik olan farklı akıl yürütmelerin birbirlerine mutlak üstünlüğü değil, akıl yürütmenin gerekli olduğu duruma uygun bir açıklama biçimini seçmek. Yani toplumsal aktörler bir olayın neden olduğunu açıklamak için ne zaman bilimsel açıklamaları, ne zaman hikâyeleri, ne zaman gelenekleri yardıma çağıracaklarını bilebildikleri oranda başarılılar. Örneğin **"hikâyeler"** uygun toplumsal koşullarda geniş bir toplumsal meşruiyet sağlamak için kullanılabilecekken, bu hikâyeleri farklı toplumsal koşullarda yeniden dolaşıma sokmaya çalışmak işe yaramaz.

Milli mazlumluk

AKP'nin iktidara gelirken anlattığı hikâye çok kısa bir zaman öncesine kadar çok işine yaradı. Bu hikâyeye göre Kemalist devrim ile birlikte milli irade Batıcı ve elitist gayri milli gruplar tarafından ele geçirilmişti. Milletin otantik, milletle özdeş temsilcileri iktidardan sürülmüş ve böylelikle Türkiye'de gerçek demokrasi kapısı kapanmışti. Bu hikâyeye göre AKP iktidarı, bu milli iradenin geri alınması anlamında bir milli devrimdi. Milli devrim büyük bir seçim zaferi ile beraber geldiği için de aynı zamanda demokratik bir devrimdi. Devrimi Cumhuriyet kurulduğundan beri millet iradesini gasp eden zalimlere karşı mazlumlar yapmışti.

Bugün muktedirler sokağın taleplerine değil, **"gizli gündemine"** ya da **"sosyolojik analizine"** bakıyorlarsa, bu durum mazlum olanların **"mazlum"** günlerine dair hafıza kaybı ile açıklanamaz. Ancak siyasal iktidarın kendisini iktidara taşıyan bu **"hikâyeyi"** devam ettirmek isteği ile açıklanabilir. Hikâyenin lokomotifine ise, ana teması **"iktidarın mazlumluluğu"** dur. Bu ana tema on yıldır iktidar olan, toplumun bütün kılcal damarlarına sıızan bir iktidarın **"iktidarken iktidar olamama"** hâllerini devam ettirebiliyor olmasının da yegâne açıklayıcısıdır aslında.

Bugün toplumsal hareketler ve sokak tam da bu algıyı tersine çeviren bir güç olarak beliriyor. Çünkü sokak tarihsel olarak güçsüzün, ezilenin, dışarıda bırakılanın sesini duyurmaya çalıştığı yer. Çünkü sokağa çıktığınız anda, iktidar olandan, güçlü olandan talep edersiniz. Dolayısıyla bugün eğer iktidar açısından sokak **"bir komplonun"** ya da **"sosyolojik bir elitizmin"** alanı hâlinde görölmek isteniyorsa, bunun en temel nedeni sokaktakilerin onlara iktidar olduklarını ve ana teması **"mazlumluk"** olan eski hikâyenin işe yaramadığını gösteriyor olmalarındandır.

Yanlış anlaşılmasın; bu **"hikâyenin"** doğruluğunu ya da yanlışlığını tartışmıyorum. Tilly'nin izinden giderek sadece şunu söylüyorum: bu hikâye bugün, bu ilişkisel düzeyde, sokağın karşısında iktidar, iktidarın karşısında sokak varken, bu kapıyı açmaz.

Passé. Yani bitti.

Bir diktatör halk oylamasına gider mi

Evren Balta 14.07.2013

Geçen günlerde TÜBİTAK **evrimin "tartışmalı bir konu"** olduğunu ileri sürerek matematiksel evrim konulu bir araştırma projesini fonlamayı reddetmişti, hatırlarsınız. Ben diyorum ki bundan sonra seçimleri bilimin de hizmetine verelim. **Bilimsel konular da dâhil olmak üzere bütün tartışmalı meseleleri milli iradeye soralım. Çoğunluk ne derse o olsun.**

Hatta ileri gidiyorum ve bütün ileri demokrasilerde bütün vatandaşların eline hükümetlerin ilköğretimde verdikleri akıllı tahtalar gibi birer akıllı ekran vermesini öneriyorum. Sabahları kalktığımızda ilk işimiz o günkü seçimlerde oy vermek olsun. Oylamanın mahiyetini siyasal iktidarlar şöyle ufak bir açıklama şeklinde ekrana yansıtınsınlar. Hatta çok demokratik olsun, muhalefetin de oylama konusu hakkındaki görüşü ekrana daha küçük puntolarla yansısın.

Bakın böylelikle sokağa falan çıkmamıza da gerek kalmaz. Fikrimizi her sabah ekranımız aracılığıyla bizi yönetenlere iletebiliriz. Kendimizi katılmış hisseder, rahatlarız. Böylelikle polisimiz yorulmaz. Üstelik vergilerimiz gazdı, plastik mermiydi gibi modern baskı araçlarına gitmez. Hem **her gün seçim yaparsak memlekete ileri falan değil, aşırı demokrasi gelir.**

Diktatörler seçim sever

Bu yazının başlığı olan soruyu Gezi Parkı olaylarının ilk günlerinde **Tayyip Erdoğan** sormuştu: "**Soruyorum size, bir diktatör halk oylamasına gider mi?**" Bu soruya hiç tereddütsüz "**evet**" demek gerekiyor. Şili'de **Pinochet** rejimi gibi halk oylamasını sıklıkla kullanan diktatörleri bir kenara bırakıyorum şimdilik. Ya da bizzat kendi anayasamızın darbeciler tarafından halk oylamasına götürüldüğünü de.

Evet, gittiler, ama seçimsiz aldıkları iktidarlarını plebisitler ve referandumlarla meşrulaştırmak için çoğunlukla. Bugünün otoriter rejimleri ise bir kez iktidarı ele alıp bir daha seçim sandığına gitmeyenler değil. 21. yüzyılın otoriteryan hükümetleri aşırı seçim hâlinde olan, rekabetçi bir siyasal sistemi belirli bir ölçüde muhafaza eden, yaptığı her şeyi halka onaylatmak isteyen çoğunlukçular oldu bile.

Hem Mısır'da hem Türkiye'de hem de dünyanın herhangi bir coğrafyasında **koşullar ne olursa olsun her tür seçilmemişin iktidarına karşı olmayı bir mutlak zorunluluk olarak kabul ediyorum.** Ama sırf seçim yapmış olmak hiçbir iktidarı demokratik yapmaz. Çoğunluğun desteği ile yönetmek Amerikan kurucularının daha Amerika kurulurken dillerine pelesenk yaptıkları "**çoğunluğun tiranlığı**"ndan başka bir şey yaratmaz.

Bir distopya olarak seçimler

Malum Soğuk Savaş'ta **Sovyet kutbunu** temsil eden temel özellik, **seçimsiz** (ya da seçimlerin sadece göstermelik olduğu) **rejimler** olmaları, bunun karşısında yer alan alternatif ise "**seçime dayalı demokrasi**" idi. Altmışlı yıllardan seksenli yılların ortasına kadar kesintisiz, adil ve düzenli seçim yapan ülkelerin sayısı 30'u geçmiyordu.

Soğuk savaş bittiğinde ülkede seçimleri tesis etmek demokrasinin ilk ve en önemli koşulu oldu. Sosyalizmden çıkan rejimler alelacele demokrasi sandıklarını kurdular, halkı koşar adım sandıklara yolladılar. Önce seçimler olacaktı, sonra gerisi gelecekti. Katılımcı ve liberal bir demokrasi inşa etmek zaman alıyordu, ama rekabetçi bir siyasal ortam sağlayan seçim siyasetinin mutlak sonucu olarak görülüyordu. Doksanlı yılların ortasında formel demokrasinin geçerli olduğu (yani düzenli ve adil seçimlerin) ülke sayısı 117'ye çıktı. İki binli yıllarda artık, seçim yapmayan ülkelerin sayısı bir elin parmaklarını bile geçmiyordu.

Oysa bu muazzam genişleme umulanı getirmede. Bu genişleme ile ters orantılı olarak seçim siyasetine dair sahip olunan iyimser hava giderek dağıldı. Çünkü bütün dünyada siyasal iklimin ve demokrasilerin dönüşümüne paralel olarak otoriteryanizmin mekanizmaları da dönüşüm geçirdi. Demokrasinin temel kurumsal biçimleri ile otoriteryanizmin kurumsal biçimleri arasındaki çizgi giderek belirsizleşti. Artık seçimler, partiler ya da parlamentolar otoriteryan siyasal rejimlerin ayrılmaz bir parçası.

Akıllı ekran uygulaması ya da sandık fark etmez. Az ya da çok seçim fark etmez. Soruların ve siyasal tartışmanın siyasal iktidar tarafından belirlendiği, seçeneklerin katılanların dışında kaldığı süreçler içerisinde oluşturulduğu, iki seçim arası dönemde bir siyasal tartışmanın sokakta ya da başka bir yerde yürütmesine fırsat verilmediği bir siyasal rejim demokrasi falan değil, bir distopya olabilir ancak.

evrenbalta@gmail.com

twitter @evreki

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Polis, psikoloji ve hukuk(suzluk)

Evren Balta 21.07.2013

İstanbul Sancaktepe'de **Hakan Yaman** işten dönmüş, servisini park ederken beş polis tarafından protestocu sanılarak feci şekilde dövüldü ve sol gözünü kaybetti. Yediği korkunç dayığa rağmen ölmedi. Ölebilirdi.

Ali İsmail Korkmaz 19 yaşındaydı. Yanında kimse yoktu. Üstünde silah yoktu. Bir tehdit değildi. Hunharca dayak yedi. Onu dövenler resmî polisler, sivil polisler, resmî ya da sivil olmayan vatandaş polislerdi. Ali İsmail Korkmaz öldü.

Hedef olarak kafasına biber gazı kapsülü atılanlar, saçlarından yerde sürüklenenler, çıırılçıplak soyunarak üstü arananlar, polis minibüsünde saatlerce dayak yiyenler, zorla rozet öpmek zorunda bırakılanlar... Bütün bunlar son birkaç ayda oldu.

Polislerin psikolojisi bozuk

Bunlar olurken bir yandan da polislerin de ne kadar mağdur olduğuna dair pek çok haber okuduk. Nitekim polisler de herhangi bir memur gibi amirlerinin emirlerine itaat etmekle yükümlüydüler. Kanunsuz emre uymamak gibi bir şey sözkonusu olamazdı, çünkü polis teşkilatında amirin emri kanun demektir.

Üstelik polislerin psikolojisi de çok bozuktur. Eylemler sırasında soğukkanlılıklarını koruyamıyorlar, sinirlerine hâkim olamıyorlardı. Nitekim çok ağır şartlarda, mesai saatleri belli olmayan bir biçimde, günlerce nöbet tutarak, evlerine gidip bir duş bile almadan çalışıyorlardı.

Yine öğrendik ki bu zor şartlarda, son derece stresli bir işte çalışan ve bu nedenle psikolojisi bozuk polislerimizin psikolojik destek alma olanağı da neredeyse yoktu. Herhangi bir polis herhangi bir nedenle elinde silahla (ya da gaz bombasıyla) hezeyanın kıyasına geldiğinde gidebileceği psikolog sayısı yok denecek kadar azdı. Üstelik bu psikologların bu özel durum ile ilgili nitelikleri, eğitimleri de çok tartışmalıydı. Şartlar o kadar kötüydü ki Emniyet verilerine göre, 2000 yılından beri toplam 340 polis intihar etmişti. Bu, genel nüfustaki intihar oranının en az 10 kat üzerinde bir orandı.

Koşullar bizi böyle yaptı

Hiç kuşkusuz bunlar hiç vakit kaybetmeden düzeltilmesi gereken korkunç şartlar. Hem polisler için hem de polisle yüz yüze gelen **“sıradan vatandaşlar”** için. Ama tanık olduğumuz bütün bu şiddet sarmalını polislerin bozulan psikolojisi yüzünden uyguladıkları aşırı şiddet hâli olarak anlamaya çalışmak, **“işimden atıldım, borçtan bunaldım, o yüzden karımı öldürdüm”** diyen katil kocaları anlamaya çalışmaya benziyor.

Türkiye tarihinin gördüğü işkenceci binlerce polis koşullar yüzünden psikolojisi bozuk sistem mağdurları mıydı? Bilakis, kapalı gözaltı odalarında ya da sokakta hunharca dayak atanlar sistemin tam da merkezinde duruyorlar. O yüzden soruşturulmuyorlar, yargılanmıyorlar, göz yumuluyorlar. Onlar varlıklarını milliyetçi ve muhafazakâr Türkiye Cumhuriyeti’ni kendileri gibi olmayan **“vatan haini düşmanlardan”** temizlemeye adanmış vatan kahramanları.

Polislerin şikâyetçi olduğu kurum kültürünü de bu **“vatan hainlerine karşı kahramanlar”** zihniyeti ve zemini belirlemiyor mu? Amirler, kurallar, psikologlar, memurlar buna göre seçilmiyor mu? Bu kültür var olan yasal düzenlemelerle desteklenmiyor mu? Bu kültür polislere **“sokaktaki vatan hainleriyle”** (!) karşılaştığınızda siz kanunsunuz demiyor mu?

Göreceksiniz mesele asayiş sağlamanın ya da kötü çalışma koşullarının çok ötesinde. Mesele **“devlet düşmanlarının”** kafasını kırmak. Gaz bombasıyla ya da dayak atarak.

*

Düzeltilme ve özür: Geçen haftaki yazımda **“İspanya’da Franco ve Şili’de Pinochet rejimi”** yazmak isterken sehven “İspanya’da Pinochet rejimi” yazmışım, bu hata için okuyuculardan özür dilerim.

evrenbalta@gmail.com

twitter @evreki

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cinsiyetçi vesayet rejimi

Evren Balta 28.07.2013

Her kriz durumunda konu dönüp dolaşıp kadınların rahminin giriş ve çıkışlarının düzenlenmesine geliyor. Hatırlayın, Gezi olayları sırasında Başbakan sezaryen ile doğum yapan kadın ve yaptıran doktorları katil ilan etmişti. Sezaryene karşı olabilirsiniz. Ama sonuçta çocuğunuzu doğuruyorsunuz. Ortada ölüm yok. Fakat ölüm yokken, katil var. Bırakın gebeliği isteyerek sonlandırmanızı, gelecekte doğurabileceğiniz dokuzuncu çocuğu doğurmama ihtimalinizi dahi siyasal iktidarımız cinayet olarak görüyor.

Dokuz çocuk falan doğurmamız beklenirken, bu hafta hamileyken sokağa çıkmamızın da pek uygun olmayabileceğini öğrendik. Aynı hafta içinde Sağlık Bakanı **Mehmet Müezzinoğlu** da sezaryen ile doğum yapan kadınlara **“korkak”** deyince, **“laftır”** deyip geçemez hâle geldik yine. Bakan’a göre sezaryen ile doğuran kadınlar korkak olduğuna göre, çocukları da korkak olacaktı. Ve elbette AK Parti korkak bir nesil istemiyordu.

Korkaklığın doğum kararıyla geçen genetik bir özellik olduğuna ya da AK Parti’nin cesur bir nesil istediğine dair ciddi şüphelerim var. Ama AK Parti’nin ulusal sezaryen oranlarını düşürmek istediğinden yüzde yüz eminim. Fakat bunu yapmak için son derece tuhaf bir yol seçmiş durumdalar. Oturup sağlık politikalarını ciddi ciddi düşünmek yerine, kadınları suçlamayı tercih ediyorlar.

Evet, seksenli yıllarla birlikte bütün dünyada ulusal sezaryen oranları yükselmeye başladı. Az sezaryen yapmakla övünen ABD’nin bile ulusal sezaryen oranı 2007’de yüzde 31,8 civarındaydı. Brezilya gibi ülkelerde bu oran yüzde 80’lere varmış durumda. Türkiye’de de geçen yıl sezaryeni tıbbi gereklilik olmadıkça yasaklayan kanunun çıkmasından önce bu oran yüzde 50 civarlarındaydı. Yasa bile bu oranı düşürmeye yetmemiş olacak ki sezaryen tartışması yeniden gündemimize geldi.

Niye seksenli yıllarla birlikte bu oranlar hızlı bir yükselişe geçti? İki temel nedeni var bu yükselişin. İlki sağlık hizmetlerinin temel mantığındaki dönüşüm. Sağlık hizmetleri son otuz yılda inanılmaz bir biçimde dünyevi olandan ayrıldı ve tıbbileşti. Sizde olmayan, olması muhtemel hastalıklar için bile sürekli kontrole gitmeniz, testler yaptırmanız, paralar ödemeniz gerekiyor. Doğum da bu tıbbileşme ile birlikte her aşaması ince elenip sık dokunan, gözetlenen bir **“risk yönetimi”** süreci olarak yaşanmaya başlandı. Sezaryen bu durumda hekimler için riskin güvenilir bir biçimde kontrol altında tutulmasını sağlayan bir alternatif.

Bu artışın daha önemli nedeni ise sağlık hizmetlerinin tamamen kâr üzerinden yürüyen piyasa mantığına eklenmiş olması. Sağlığın piyasalaşması ile yüksek sezaryen oranları arasında doğru orantı var. Nitekim Türkiye’de devlet hastanelerinde sezaryen oranı hep çok düşüktü. Hâlâ çok düşük. Yüzde yetmişlere varan sezaryen oranları ile ulusal ortalamaları hep yukarı çeken özel hastanelerdi.

Sonuç olarak, doğumu riskli bir hastalık olarak görmeye başlayan sağlık mantığındaki dönüşüm ile sağlığa kâr üzerinden bakan sağlık hizmetlerindeki dönüşüm birleşince ortaya yüksek sezaryen oranları çıkıyor.

Dolayısıyla beyler (çünkü bu konuda hep siz konuşuyorsunuz) ben size garanti veriyorum: Siz doğumu, üzerine sürekli laf ettiğiniz bir olağanüstü hâl olarak görmeyi bırakın, sağlık sistemini kâr peşinde koşan hastanelerin boyunduruğundan çıkarın ve eşit bir kamusal hizmet olarak sunun sağlığı, bakın nasıl değişiyor sezaryen oranları. Hem bütün bunların tersini yapıp, hem de kalkıp kadınlara **“katil”, “katil değilse de korkak”** demek

ayıp olmuyor mu? Kendi yaptıklarınızın sorumluluğunu alın ve kadınlar adına ve kadınlar üzerinden konuştuğunuz bu cinsiyetçi vesayet rejimine bir son verin artık!

evrenbalta@gmail.com

twitter @evreki

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dışı parlak, içi çürük demokrasi modeli

Evren Balta 04.08.2013

Görünen o ki kendisi Ortadoğu'ya bir türlü model olamayan Türkiye, Rusya'yı önüne bir model olarak koymuş durumda. Zira her iki ülke de "**rekabetçi otoriter**" bir sistemin özelliklerini taşıyorlar. Rekabetçi otoriter sistemler dışı parlak ama içi çürük bir kırmızı elmaya benziyorlar. Bu sistemlerde demokrasinin bütün temel kurumları (seçimler, siyasal partiler, anayasa mahkemesi vs.) görünürde mevcut ve kısmen işliyor. Üstelik hemen her zaman iktidar seçimler yoluyla el değiştiriyor. Ama siyasal denetim temelde otoriter pratikler yoluyla sağlanıyor.

Otoriter pratiklerin devreye sokulduğu en önemli alanlardan biri medya. Rekabetçi otoriter sistemler görünürde bağımsız medya ilkesine bağlılar. Gazetecileri diktatörlük rejimlerinde olduğu gibi her gün öldürmüyorlar, kaybetmiyorlar veya gazete bürolarını bombalamıyorlar. Ancak medyayı piyasa mekanizması, vergi sistemi ve yargı üzerinden kontrol ediyorlar.

Örneğin **Putin** iktidara geldiğinde ilk yaptığı icraatlarından birisi muhalif televizyon ve gazeteleri borçları yüzünden devletleştirmek olmuştur. Devletleştirip yeniden satamadığı muhalif gazete ve televizyon kanallarının patronlarını ise vergi kaçakçılığı ve yolsuzluk suçlaması ile ya iflas ettirdi ya da tutuklattı.

Sonuç olarak bütün basın yayın kuruluşlarının yönetimi iktidara yakın isimlerle el değiştirdi. Bu isimler iktidarın yaz dediğini yazdılar, işten çıkar dediğini işten çıkardılar. Bağımsız medya kuruluşlarında çalışan ve iktidarın denetleyemediği gazeteciler ise "**güçlü kanıtlarla**" hapse atıldı.

Bu size de Türkiye'de son on yılda medyada yaşanan dönüşümü ve sansür mekanizmalarını hatırlatmıyor mu?

Rekabetçi otoriter sistemlerin ikinci temel mekanizması devletin kaynaklarını ve gücünü muhalefeti etkisizleştirmek için seferber etmek. Rusya'da muhalif parti liderlerinin "**yaratılmış**" kanıtlarla kovuşturmaya uğraması neredeyse sıradan bir uygulama. Örneğin daha geçtiğimiz ay **Rüşvetle ve Yolsuzlukla Mücadele Fonu**'nun başkanlığını yürüten ve hayatını yolsuzlukla mücadele etmeye adanmış **Alexey Navalny** yolsuzluktan beş yıl hapse mahkûm oldu.

Rekabetçi otoriter sistemlerde bir başka yaygın uygulama muhalifleri destekleyen sermaye gruplarının vergi kaçakçılığı suçlaması ile soruşturulması. Bu anlamda 2004 yılında Rusya'nın enerji devi **Yukos**'un patronu **Mihail Hodorkovski**'nin başına gelenler ibretlik. Hodorkovski Putin'e muhalefet eden bir siyasal partinin liderliğine soyunur soyunmaz, şirketi vergi borçları karşılığında devlete satıldı ve kendisi hapse atıldı.

Vergiler yoluyla muhalif sermayeyi terbiye etmek size geçen hafta Koç Grubu'nun başına gelenleri hatırlatmıyor mu?

Rekabetçi otoriteryan modelin son ama en önemli ayağı yargı. Yargı önemli çünkü medyanın ve muhalefetin denetimi bağımsız bir yargı mekanizması varsa oldukça zor. Putin'in 2004'te gerçekleştiği yasal değişiklik, yargıyı denetim altına almak için iki temel reform içeriyordu: **Yargısal Nitelik Komisyonu** (Türkiye'deki HSYK'ya benzer) atamalarının yürütme organına devredilmesi ve Anayasa Mahkemesi denetiminin kısıtlanması.

Bu size Türkiye'de yargı alanında yapılan ve yapılması istenen reformları hatırlatmıyor mu?

Bugün gözümüzün önünde olup bitenler küresel anlamda otoriteryanizmin geçirdiği evrimle alakalı. Bu yeni otoriteryanizm demokrasinin temel kurumlarını muhafaza ediyor, ama içlerini boşaltarak. Tam da bu nedenle Türkiye'deki iktidar pratiklerini "**İslam ve demokrasinin uyumu?**" gibi özcü gündemlerle tartışmak yerine, yeni otoriteryanizmin küresel olarak yaygınlaşan yönetme ve denetleme biçimleri üzerinden tartışmak gerekiyor.

evrenbalta@gmail.com

twitter @evreki

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İstikrar hayali, koalisyon hayaleti

Evren Balta 11.08.2013

Son günlerde yine döndük dolaştık geldik istikrar meselesine demir attık. 2011 seçimlerine AK Parti "**İstikrar sürsün, Türkiye büyüsün**" sloganıyla girmişti. Anlaşılan o ki Türkiye'yi istikrarsızlaştırma hedefinde olduğuna inandıkları sokak hareketleri karşısında istikrar artırıcı önlemlere hız verme niyetindeler.

İstikrar tartışmasının bir boyutu **Yüksel Taşkın**'ın 03.08.2013 tarihli **Taraf** taki yazısında değindiği gibi **asayişçi devlet refleksi**. Buna bir de **kurumsal istikrar** tartışmasını eklemek gerekiyor. Türkiye'de siyasal istikrarın nasıl anlaşıldığı temel olarak şu formülle özetlenebilir: "**Tek parti hükümetleri iyidir, koalisyonlar kötüdür.**"

En son geçen haftalarda Başbakan Erdoğan barajın neden kalması gerektiğini anlatırken yine aynı argümanı tekrarladı: "**Koalisyon hükümetlerinde Türkiye'de güven ve istikrar yoktu. Biz Türkiye'mize bu gibi sancuları çektiirmek istemiyoruz. Onun için bu baraj kalacak.**"

Koalisyon hükümeti olmasın diye dünyanın hiçbir yerinde olmayan yüzde 10 barajı gibi bir anlamsızlığa katlanmak zorunda kalıyoruz. Koalisyon hükümeti olmasın diye nispi temsil sisteminden vazgeçip sadece büyük partilerin orantısız bir biçimde temsil edilmesini sağlayacak dar(altilmış) bölge seçim sistemini tartışıyoruz. Koalisyon olmasın diye parlamenter sistemi terk edip başkanlık sistemine geçmeyi bile düşünüyoruz.

Koalisyon ve istikrar

Türkiye'nin üzerinde bir hayalet dolaşıyor: Koalisyon hayaleti. Kolektif siyasal hafızamızda yetmişli yıllardaki milliyetçi cephe hükümetleri ile doksanlı yılların bir kurulup bir dağılan koalisyon hükümetleri bir kâbus olarak yer etmiş durumda.

Oysa koalisyon hükümeti ile istikrarsızlığı eşitleyen bu akıl yürütmenin birden fazla sorunu var. İlk sorun siyasal partilerin temsil ettikleri gruplar ve öne çıkardıkları talepler arasında bir izdüşüm olabilmesi için zamana duyulan ihtiyacı gözardı ediyor olmasında. Türkiye’de yetmişli ya da doksanlı yıllarda siyasal sistemin istikrarsızlığının ana nedeni koalisyon hükümetleri değil, hükümetleri oluşturan siyasal partilerin bir türlü köklenemiyor ve temsil yeteneği kazanamıyor olmasıydı.

Nitekim hem yetmişli yıllar hem doksanlı yılların siyasal parti sistemi askerî darbelerin artçı etkileri üzerine kuruluydu. Öte yandan zaten daha emekleme aşamasında olan, darbelerin etkilerinden kurtulmaya çalışan, siyasal parti sistemine art arda parti kapatarak darbe üstüne darbe vuran Anayasa Mahkemesi uygulamaları vardı.

Siz hangi istikrarı alırdınız?

Bu akıl yürütmenin ikinci temel sorunu **yürütmenin istikrarı** sorunu ile **demokratik istikrarı** bir ve aynı şey olarak algılamasında. Bir diğer deyişle ana meseleyi koalisyon hükümetlerinin birleşip dağılmasıyla karakterize olan yürütmenin istikrarı meselesi olarak görmesi.

Böyle baktığınızda yürütmenin en istikrarlı olduğu siyasal sistemler otoriter rejimler. Hükümetler kurulur ve dağılmaz. Siyasal iktidar tek elden yürütülür, kararlar hızla alınır.

Esneklik ve uzlaşma gerektiren koalisyon hükümetlerinde kararlar yavaş alınabilir. Hükümetler dağılabilir, yeniden kurulabilir.

Bozulup yeniden kurulan hükümetler olsun! En azından bütün bir siyasal sistem yapboz tahtasına dönmez. Uyuyp uyanınca, bir bakmışsınız çocuğunuz ana sınıfını atlayıp, birinci sınıfa başlamaz.

Bu durumda sorun nerededir? Koalisyon hükümetlerinde mi? Yoksa koalisyon hükümetlerini otoriter bir gündemi meşrulaştırmak için bahane olarak kullananlarda mı? Türkiye’nin yürütmenin istikrarına değil, demokratik istikrarı sağlayacak ve kalıcılaştıracak **uzlaşma** ve **tolerans kültürüne** ihtiyacı var.

Demokratik istikrar soğuk yenen bir yemektir! Isıtıp ısıtıp yürütmeye istikrar servis edenler ancak dilimizi yakar. İyi bayramlar.

evrenbalta@gmail.com

twitter @evreki

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Medeni Batı, vahşi Doğu

Evren Balta 18.08.2013

Toplumlararası karşılaştırmalar, hele ki siyasi kültür alanında olanlar, toplumların kendi içindeki farklılaşmasını ve katmanlaşmasını görünmez kılarlar.

Özellikle Batı/ Doğu gibi ikili karşıtlıklar üzerinden ilerleyen akıl yürütmelerde her zaman baskıcı bir hiyerarşi vardır. İkinci terim (Doğu) ilk terimin (Batı) garantilediği varsayılan demokrasi, insan hakları, müzakere kültürü, özel mülkiyet rejimi gibi özelliklerin yokluğu ya da tehdit altında olması durumu üzerinden anlamlandırılır.

Bu durum sadece Doğu'nun sahip olduklarını ikincil hâle getirmez, aynı zamanda **"Doğu"** ve **"Batı"**yı bu toplumların kendi içlerindeki olağanüstü farklılığın ve zenginliğin üstünü örterek bizatihi kurar, yaratır. Böylelikle küresel eşitsizliklerin devamında önemli bir rol oynar.

DOĞU VE BATI'YI YERELLEŞTİRMEK

Mısır'da ordunun, Suriye'de Esad'ın işledikleri cinayetler, giriştikleri korkunç katliamlar küresel hafızamızda zaten kurucu bir yeri olan **"vahşi Doğu"**, **"medeni Batı"** imgesini inanılmaz bir hızla harekete geçirdi.

Hemen vahşi Doğu'yu dizginlenmesi için medeni Batı'yı göreve çağırdık. **"Neden uluslararası aktörler bu vahşete müdahale etmiyor, neden bütün bunlara izin veriyor, göz yumuyor"** soruları bir kez daha yüksek sesle sorulmaya başlandı.

Oysa soru yanlış. Uluslararası toplumun bütün bu olan bitenlerdeki kurucu rolünü maskeliyor. Batı'yı medeniyet, demokrasi ve insan hakları odağı olarak kuran ve bu **"medeni Batı"**nın bugüne kadarki müdahale biçiminin varolan şiddet ve katliam siyasetini açıklamada en az iç siyaset kadar önemli olduğunu görmüyor.

Bütün bu olan bitenleri emperyalist odakların oyunu tarzından kolaycı akıl yürütmelerle de açıklamak yanlış. Çünkü bu akıl yürütme tarzı da yerel aktörlerin özneliğini yok sayıyor, onları pasif ve güçsüz alıcılar olarak kurguluyor.

Uluslararası toplumu (ya da onun aktörlerini) kurtarıcı ya da yıkıcı ama her durumda her şeye muktedir bir güç olarak görmekten vazgeçip, yerelleştirmemiz gerekiyor. Bu ancak yerel aktörleri uluslararası toplumun maşası olarak görmeyen ama aynı zamanda uluslararası toplumun (ve onun aktörlerinin) şiddet ve katliam sarmalında ki sorumluluğunu da gündemden düşürmeyen bir perspektifle mümkün.

ULUSLARARASI TOPLUMUN SORUMLULUĞU

Bu ülkeler kendi hâllerine bırakılsaydı bu katliamlar olmaz mıydı? Olurdu elbette. Ama bu katliamların süresi, ağırlığı ve yapılma biçimlerinde uluslararası toplum doğrudan belirleyici.

Zira bugün katliamlar yapan aktörleri meşrulaştıran, onları görüşme masalarına çağıran, silah ve strateji yardımı yapan bizzat uluslararası toplum değil mi? Siyasal aktörlerin sahip oldukları siyasal ağırlıkları ve hatta onların niteliklerini değiştiren, iç siyasal dengeleri bozan, kazanma ve kaybetme durumunda ödülü ve bedeli yükselten de bizzat uluslararası toplum değil mi?

Bunu görmek için sadece Suriye'ye bakmanız yeterli. Uluslararası toplum Suriye'ye zaten her gün, her dakika müdahil. Ama bu müdahale hiçbir tarafın kazanamamasını neredeyse garantileyecek bir biçimde yapılıyor. Savaşa uluslararası toplumun dolaylı olarak akıttığı kaynaklar yeni kazanan grupları yaratıyor.

Hiçbir tarafın askerî olarak kazanamadığı ama kaynakların sürekli olarak arttığı/ tükenmediği savaşlarda ne olur? Savaş uzar, şiddet geometrik olarak artar.

Uluslararası toplum (buna Türkiye de dâhil) bugün Ortadoğu'da yaşanan şiddetin kurucu aktörlerinden biridir. Bu katliamları tek başına yaratan emperyalist odak ya da insani müdahale ile ortadan kaldıracabilecek olan

kurtarıcı Mesih değildir. Bunu görmediğimiz ve dillendirmediğimiz sürece “**vahşi Doğu**”nun kurallarına alışırız, katliamlar normalleşir, o kadar.

evrenbalta@gmail.com

twitter @evreki

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Suriye’de küresel iç savaş

Evren Balta 25.08.2013

İç savaşlar sadece “**iç savaş**” değil. Hemen hepsi aynı zamanda birer **uluslararası savaş**.

İç savaşlar birer uluslararası savaş çünkü bu savaşların hemen hepsinde savaşan aktörlerin arkasında, önünde ya da yanında **uluslararası aktörler** var. Bu uluslararası aktörler kendi stratejik çıkarları etrafında savaşın taraflarına destek (veya köstek) oluyorlar. Silah, mühimmat ve kaynak yardımı yapıyorlar.

Bakın **Suriye**’ye, sadece **Esad** ve muhalifler yok, aynı zamanda **Suudi Arabistan, Katar, İran, Rusya, Türkiye, Amerika** vb. var. Geçen hafta da yazmıştım. Bu ülkeler her gün doğrudan ya da dolaylı yollarla **bu iç savaşın tarafı** hâline geliyorlar. Yaptıkları yardımlarla savaşın maliyetinin önemlice bir kısmını yükleniyorlar, çatışmaların süresini ve şiddetini artırıyorlar.

KORUMA SORUMLULUĞU

Dolayısıyla bir tarafta çıkarları birbiriyle çatışan ve her daim kendi stratejik hedeflerinin peşinde olan devletler var.

Ama uluslararası siyasetin buna paralel bir başka imgesi de var. Bu imge stratejik çıkarlar gütmekten gerektiğinde insanlık adına müdahale edebilecek bir **uluslararası toplumun** olduğunu varsayıyor. Bu uluslararası toplumun aktörleri sadece devletler değil, **BM, küresel insan hakları örgütleri, insani yardım kuruluşları** vb..

Bu ikinci imgeye göre **uluslararası toplumun temel sorumluluklarından biri kendi sivil halkına karşı insanlık suçu (soykırım gibi) işleyen devletlere müdahale etmek**. Bu tarz devletlere karşı **uluslararası toplumun koruma sorumluluğu** var.

Sorun tam bu noktada başlıyor.

İlk olarak **koruma sorumluluğu** kavramı çok muğlâk. Kaç kişinin ölümü insanlığa karşı işlenen suç anlamına gelir? Koruma sorumluluğu oluştuğuna kim karar verir? Uluslararası toplum adına müdahale etme yetkisi kimdedir? Müdahalenin muhatabı olan meşru aktörler kimlerdir? Bütün bu soruların cevapları son derece belirsiz.

İkinci olarak “**koruma sorumluluğu**” ilkesinin uygulanması son derece tutarsız. Örneğin Libya’ya hemen müdahale eden BM, ölü sayısı 100 bini geçtiği hâlde yıllardır Suriye’ye öylece bakıyor. Örneğin Rusya’da hava

bombardımanı ile onbinlerce Çeçen sivil ölürken kimsenin aklına insani müdahale olasılığı bile gelmiyor.

Bu tutarsızlık uluslararası toplumda da koruma sorumluluğunun değil, **güç siyasetinin** belirleyici olduğunu gösteriyor.

BİR SİYASAL HEDEF OLARAK MÜDAHALE

Durum buyken son 2,5 yıldır Suriye'ye **"insani müdahale"** ne gerçekleşti ne de tam anlamıyla masadan kalktı.

Tam da bu nedenle, Soğuk Savaş sonrası yaşanan bütün iç savaşlarda olduğu gibi, Suriye'de de **"insani"** müdahale, kazanılması gereken bir siyasal hedef geldi.

Mesele artık sadece devletin ya da belirli bir toprak parçasının kontrolü değildi. Uluslararası müdahaleyi engellemek ya da mümkün kılmaktı.

Uluslararası müdahale nasıl mümkün kılınır? Şiddeti artırarak. Uluslararası aktörlere bütün bu yaşanan şiddet karşısında **"koruma sorumluluğu"**na sahip olduklarını hatırlatarak.

Uluslararası müdahale nasıl engellenir? Şiddeti artırarak. Uluslararası aktörlere girdiklerinde çıkamayacakları bir vahşetin içine düşeceklerini hatırlatarak.

Bu hafta tam da BM'nin Suriye'ye gözlemcilerini gönderdiği günlerde yaşanan katliamda ölenler Suriyeli sivillerdi. Ama katliamı kim gerçekleştirmiş olursa olsun ana hedef uluslararası aktörlerdi.

Dolayısıyla **bu korkunç katliamdan elini kana bulayan katiller kadar iş işten geçtikten sonra vicdan çağrısı yapan uluslararası aktörler de sorumludur.** Suriye'de yaşanan iç savaşta ölenlere karşı sahip olduğumuz sorumluluğu kendi güç siyasetlerine alet eden bütün aktörler bundan sorumludur. **Türkiye, Rusya, Amerika, Suudi Arabistan, BM vb. Hepsi, hepsi!**

evrenbalta@gmail.com

twitter @evreki

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Müdahale: Muktedirin aklıyla bile tutarsız strateji

Evren Balta 01.09.2013

Basit bir soru sorarak başlayayım: **"Uluslararası toplum"** neden Suriye'ye müdahale etmek istiyor?

Geçen haftadan devamla söyleyeyim: Diyebilirsiniz ki **"uluslararası toplum"** adına konuştuğunu iddia eden devletler Suriye'ye kendi çıkarları için müdahale ediyorlar. Ya da diyebilirsiniz ki **"uluslararası toplum"** Suriye'ye müdahale ediyor, çünkü **"uluslararası toplumun"** sivillere yönelik katliamları durdurma, sivilleri koruma sorumluluğu var.

Varsayalım ki müdahalenin asıl niyeti, asıl hedefi sivil ölümlerini durdurmak.

Müdahalenin önünde gerçekten bu hedef varsa bile, Obama'nın açıkladığı sınırlı askerî harekât stratejisi sivil ölümlerini durdurabilir mi?

İÇ SAVAŞ ŞİDDETİ

Bu soruyu yanıtlamak için başka bir soru sormak gerekiyor: iç savaşlarda neden savaşın bütün tarafları sivilleri öldürür?

Öldürür çünkü bir iç savaşın kazanıp kaybedeni olmayı belirleyen en önemli unsur sivil halkın desteğidir. Sivil halkın desteğini belirleyen önemli faktörlerden biri ise "**güvenlik**"tir. Yani bir "**grubu**" desteklemek size daha fazla yaşamda kalma şansı veriyorsa o grubu desteklemeniz çok daha güçlü bir ihtimaldir. Taraflar bu desteği ortadan kaldırmak için karşılıklı olarak öldürürler. Üstelik şiddet, kimlikleri kurar, katılaştırır, kutuplaştırır.

Bu anlamda sivillere yönelik şiddet iç savaşların istenmeyen bir sonucu değildir, bütün iç savaşların asıl mekanizmasıdır, temel stratejisidir. Çoğu zaman rasyonel ve hesaplıdır.

Ama bütün iç savaşlar aynı oranda sivil halka zarar vermez. Bugün Suriye'de olduğu gibi bazılarında çok daha fazla sivil ölür. Neden?

Elbette bu soruya "**rejimin doğası**" diye cevap verebilirsiniz. "**Korkunç diktatörlerden**" bahsedebilirsiniz. Ama kendi halkıyla bir iç savaşa girmiş hiçbir yönetici diğerinden daha az ya da daha fazla korkunç değildir. Kendi halkıyla savaşa girmiş hiçbir rejim diğerinden daha az ya da daha fazla otoriter değildir.

Sivillerin iç savaş şiddetinden görece olarak muaf olmasını sağlayan en önemli değişken **kontroldür**. En fazla sivil ölümü taraflar arasında askerî dengenin eşit olduğu durumlarda ve bir tarafın mutlak gücü elde edemediği bölgelerde olur.

BU NE YAMAN ÇELİŞKİ

Hâl böyleyken uluslararası aktörler Suriye'ye sivil ölümlerini azaltma hedefiyle müdahale ediyorlar.

Ama ne rejime güveniyorlar ne de muhaliflere. Savaş sonrası Suriye hakkında akıllarında en ufak bir ipucu bile yok.

Bakınız olası Suriye müdahalesine örnek gösterilen Kosova müdahalesini yapan aktörlerin bence kötü ama en azından açık politik bir hedefi vardı. Taraftılar. Dengeyi Sırplar aleyhine değiştirmek ve yönetimi Arnavutlara devretmek istiyorlardı. Bir grubun kontrol sağlamasını mümkün kılmak için müdahale ettiler. Sırplar Kosova'dan "**temizlendiler**".

Suriye için Kosova gibi bir politik çözüm önermek mümkün değil. Suriye'yi hangi gruplardan temizleyeceksiniz? Esad öylesine çekip gidecek mi? İran ve Rusya rejim değişikliğine ikna olacak mı? Hangi gruplar savaş sonrası Suriye'yi yönetecek?

Bu soruların cevapları korkutucu ve en iyi ihtimalle belirsiz olduğu içindir ki müdahalenin amacı rejim değişikliği değil. Amaç bazı askerî hedefleri vurmak ve bir süre daha her iki tarafın da kazanamamasını sağlamak.

Bu, sivilleri korumak için yapıldığı söylenen bir müdahalenin uygulayabileceği açık arayla en kötü stratejidir.

İki tarafın da kazanamadığı bir durumda, iki tarafın da kontrol sağlayamadığı bir durumda, iç savaş şiddetinin doğası gereği, her iki taraf da dengeyi kendi lehine değiştirmek için daha fazla sivil öldürecektir.

Bakın emperyalist müdahale, güç siyaseti, Ortadoğu'nun yeniden şekillenmesi gibi açıklamalara girmiyorum bile. Ama sırf öngörülen strateji ile hedeflenen sonuç arasındaki bu büyük uyumsuzluk bile bu müdahaleye karşı çıkmak için yeterli bir sebep olmalı.

Müdahale muktedirin aklıyla bile tutarsız bir strateji.

evrenbalta@gmail.com

twitter @evreki

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Eğitimde kalıcı eşitsizlik

Evren Balta 08.09.2013

Yarın ilkokul birinci sınıflar açılıyor. Kimilerimiz çocuğunu elinden tutup 20-30 kişilik sınıflarına götüreceğiz. Okulun iyi yemekler çıkaran bir yemekhanesi olacak. Uyum sorunu yaşayanlara yardımcı olabilecek bir rehberlik servisi. Küresel eğitimin gerekliliklerini karşılayacak bir yabancı dil bölümü. Spor salonu. Bahçede oyuncaklar.

Bazı başkalarımız çocuklarını ellerinden tutup kaç kişi olduğunu bilmedikleri bir sınıfa götürecekler. Belki çocuklarını o gün oturtacak bir sıra bile bulamayacaklar. Kalabalıktan ve iş yükünden ne yapacağını şaşırmış öğretmenler aynı zamanda çocuklarının yaralanan ruhuna bakmakla yükümlü olacak. Çoğu zaman çocuklar okulda yemek yiyecek kadar bile kalamayacak.

Kaynaklarını harekete geçiremeyenler, hadi adını koyalım bu ülkenin yoksulları, çocuklarını kaderlerinin baştan belli olduğu bu sistemin içine sokacaklar.

Bu çırılçıplak gerçeği eski Milli Eğitim Bakanı **Ömer Dinçer** geçen yıl okullarda serbest kıyafet düzenlemesiyle ilgili eleştirilere cevap verirken söyleyivermişti: "*Önlük, zengin-fakir ayrımını kapatıyor mu ya da zenginle fakir aynı okula mı gidiyor?*"

Evet gitmiyorlar. Ama gitmiyor olmaları bu memleketteki eşitsizliğin en büyük ve en iç acıtıcı göstergelerinden biri değil mi? Fırsat eşitliğine dayalı olduğu iddia edilen piyasa toplumun aslında cilalı bir aristokrasi olmaktan öteye gidemediğini göstermiyor mu?

KAZAN-KAZAN SİSTEMİ

Bu durum küresel ekonominin performans odaklı yeni hükümetleri için bir "**kazan-kazan**" sistemi. Bizim hükümetimiz için de öyle. Yapılamadığı, başarılamadığı, kaynak yetmediği için eğitim sistemimiz bu hâlde değil; bilinçli bir tercih sonucu bu hâlde.

Hükümetler/ hükümetimiz eğitim sistemini böylesine ortadan ikiye bölerek bir taşla bir sürü kuş vuruyor. Öncelikle kalifiye işgücünün gereği olan yüksek eğitim masraflarını özel okullar aracılığıyla tamamen aileye devrediyorlar. Aileler hem vergi ödüyorlar, hem de çoğu zaman kıt kanaat denkleştirip onbinlerce lira olan özel okul masraflarını.

Kurtuldunuz mu büyük bir finansal yükten? Süper. Küresel ekonomide rekabet etmenizi sağlayacak kalifiye işgücüne de (bedavaya) sahip oldunuz mu? Bu da süper!

Hükümet üstelik sadece finansal bir yükten kurtulmuyor. Kamusal eğitimi beğendirmeye/ cilalama çabasından da kurtuluyor. Beğenmeyen gitsin diyor.

Gidenler artık ilgilenmiyorlar. Kendi çöplüklerinde eşiniyorlar. Çöplüklerinde kaldıkları, oradan parklara çıkmadıkları sürece farklılıklarına göz yumuluyor.

PARALEL EVRENLER

Bir tarafta imkânı olanlar (onlara zenginler bile demiyorum) özel okullarda okurken, "**paralel evrende**" (çünkü artık bu iki evren birbiriyle kesişmiyor bile) kamusal eğitim büyük oranda sadece yoksullara göre örgütleniyor. Orası hükümetin çöplüğü.

Zorunlu seçmeli din dersleri, sayıları her gün artan İmam- Hatip okulları yoksullar ile yönetenler arasında hükümetin arzu ettiği "**uzlaşmanın**" yeni göstergeleri. Üstelik bu sistem başka hiçbir hayat şansı olmadığı için güvencesiz, düşük ücretlere mahkûm yeni bir işçi sınıfı ordusu yaratıyor. Geçenlerde Bakan Erdoğan Bayraktar'ın samimiyetle ifade ettiği gibi biz zaten "**ara eleman**" ülkesi değil miyiz?

Soğuk savaşın en hızlı dönemlerinde, piyasa ekonomisinin yarattığı eşitsizliğin sonuçlarından korkan muhafazakâr teorisyenler hükümetleri uyarıyorlardı: eğitim sistemini açın, ancak böyle yaparsanız, toplumsal huzursuzluğu ve hatta büyük toplumsal kalkışmaları önlersiniz.

Günümüzün hükümetlerinde ne toplumsal huzursuzluk ne büyük kalkışma korkusu kalmış gibi. İki ölçü din, bir ölçü muhafazakârlık katarak yoksulları yoksulluğa hapseden bu sadece piyasa odaklı sistemi "**insani**" bir sistemmiş gibi yutturabileceklerini düşünüyorlar.

Bu derin eşitsizlik, bu büyük yarılma bu toplumun en büyük meselelerinden biridir. Sadece kamuda kalanlar için değil, hayatlarını çocuğunun eğitim masraflarını denkleştirmek için harcayan diğerleri için de. Mesele edelim!

evrenbalta@gmail.com

twitter @evreki

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Pax Komedy

Evren Balta 15.09.2013

Suriye'ye müdahalenin askerî, siyasi, insani motivasyonlarını tartışmanın anlamsız hâle geldiği bir durumdayız. Bu artık askerî ve siyasi müdahale falan değil. **Askerî ve siyasi komedi**. İşin en kötü yanı bu askerî ve siyasi komedinin, yanı başında büyük bir insani ve siyasi trajedi var.

Şu son iki haftada olan bitene şöyle bir göz atın.

Suriye'de kimyasal silahla genç, yaşlı, çocuk yüzlerce sivil ölür. Büyük bir trajedi. Uluslararası toplum ne yapar? Haftalarca silahları kimin kullanıp kullanmadığını tartışır. Her taraftan önümüze yığılan istihbarat raporları. Fransızlar, Ruslar, İngilizler, Amerikalılar, İsrailliler. Herkes kendi raporunu yayınlar.

Bu büyük istihbarat teşkilatları sevgilerinize yazdığınız e-mailin bile izlendiği bir dünyada kimyasal silahları kimin kullandığına bir türlü karar veremezler. Neticede önemli olan gerçekte ne olduğu değil, ne olduğunun mevcut ülkenin çıkarlarına göre yeniden kurgulanmasıdır. **İstihbarat komedisi**.

Obama yıllar önce bir gaf yapıp **"Kimyasal silah kullanımı kırmızıçizgimiz"** demiş bulunmuştur. Eminim şimdilerde böyle büyük laflar ettiğine bin pişmandır. Lafı ona hatırlatıldığında **"Aslında bu Amerika'nın kırmızıçizgisi değil, dünyanın kırmızıçizgisi"** der.

Dünyanın kırmızıçizgisi ise, kimin kimyasal silah kullandığının ne önemi var. Tam bir **siyasi komedya**.

Belli ki Obama'nın niyeti bir şey yapmak değil, bir şey yapmamak. Ama günü de kurtarması lazım. Çünkü yüzyıl hâlâ Amerikan yüzyılı. Ortaya bir müdahale lafı atılır. Hepimiz üşüşürüz üstüne. Tartışıp kendimizi bir şey yaptık zannederiz. Bu da **entelektüel komedya**.

Kısa zamanda anlaşılır ki Obama müdahale etse bile herhangi bir dengeyi değiştirmemek için müdahale edecek. Maksat sadece gözdağı vermek, cezalandırmak. Yaptım ama yapmadım durumu. İki tane uzaktan bomba atayım. Bir tane Amerikan askeri ölmesin. Bu arada Suriye'de insanlar ölmüş, ölmemiş. Önemli değil.

Durum bir şey yapmak istememek olunca Batı demokrasisinin 50 yıldır unuttuğu temsili demokrasi geleneğine bir çırpıda geri dönülür. Obama kamuoyu desteği yokken, müttefik yokken, müdahaleyi üstelenecek uluslararası örgüt yokken Kongre'nin desteğini ister. Amerikan Kongresi'nden savaş kararı almanın ne kadar zor olduğunu Obama bilmez mi? Amerikan başkanlarının bunu bildikleri için Kore Savaşı'ndan beri savaşa gitmek için Kongre desteği istemediklerini? Bilir elbet. Olsun, maksat bir şey yapmamak değil mi?

Zaten daha Kongre oylama yapmadan Rusya sihirli bir öneri ile ortaya çıkar ve diplomatik yolları kullanalım der. Neden hiçbirimizin aklına bu daha önce gelmemiştir hayret doğrusu?

John Kerry Rusya'nın **"Esad kimyasal silahları teslim etsin, müdahale olmasın"** önerisine **"sempati"** ile bakar. Savaş olmayacak, diplomasi kazanacak diye hepimiz çocuklar gibi seviniriz. Diplomasinin de kazanacağı yok oysaki. Maksat lafın altında kalmamak, günü kurtarmak.

Aynı günlerde **Putin** ömrü vaktinde yazdığı ikinci **New York Times** yazısını yazıp, Amerikan kamuoyuna seslenir. Kısaca müdahale olmasın, siviller ölmesin demektir. **New York Times**'tan Amerikan kamuoyuna ilk seslendiğinde ise neden Çeçenistan'a müdahale edilmesi gerektiğini ve yaşanan sivil kayıpların gözardı edilebileceğini yazmıştır. Dünyanın yeni barışseveri, mevzu kendi halkına silah çevirmek olunca hiç de öyle barışperver falan değildir.

Yaratılan yapay gerginlikler, bir şey yapıyor olma pozları. Hepsi hepimizi kolektif uyukumuzdan uyandırmamak için.

Bu arada ABD ve Rusya ve Türkiye ve o ve bu Suriye'yi açıktan, gizliden silahlandırmaya devam ederler.

Bu **Pax Americana** falan değil artık, **Pax Komedya**.

evrenbalta@gmail.com

twitter @evreki

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Drogba olsanız da bu maçı kazanamazsınız

Evren Balta 22.09.2013

Bu ülkenin gazetecisinden siyasetçisine önemli bir çoğunluğunun Kürt meselesini düşünme hâlinde inanılmaz bir tuhafılık var.

Madem Abdullah Öcalan Drogba örneğini vermiş, ben de futboldan devam edeyim. Benzetme doğru, zira Kürtlerle müzakere süreci hakikaten bir futbol maçını andırmaya başladı.

Ama bu öyle bir maç ki taraflardan biri, yani hükümet, kendini aynı zamanda maçın hakemi zannediyor. Hükümet hem taraf hem de hakem olamayacağını (en azından teorik olarak) bildiği için sürecin ilk başlarında Âkil Adamlar Heyeti gibi bir müessese kurmaya çalışmıştı. Tabii çok kısa zamanda maçın hakemliğini ne bu heyete ne de bir başkasına devretmeye niyetinin olduğu anlaşıldı.

Tuhafılık taraf olanın aynı zamanda hakem olmasıyla bitmiyor. Hakem hükümetimiz eline iki tane kart almış durumda ve bütün bir maçı bunlarla yönetiyor. Bu kartlardan birinin üzerinde "**biz Kürt tarafıyla eşitiz**", diğerinin üzerinde "**biz Kürt tarafıyla eşit değiliz**" yazıyor.

BİZ EŞİTİZ

Eşitiz kartı karşılıklı yükümlülükler alanında, yani pratikte yapılması gerekenler, atılması gereken adımlar sözkonusu olduğunda gösteriliyor. Örneğin PKK'nın çekilmesi ile Kürtlerin de taleplerini içeren demokratikleşme paketinin açıklanması sözkonusu olduğunda hükümet derhal biz eşit taraflarız kartını gösteriyor. Siz yaparsanız, biz yaparız. Siz çekilerseniz, biz ancak demokratikleşiriz. Yapmazsanız, biz de yapmayız.

Örneğin **Hüseyin Çelik**'in dediği gibi eğer "**ana dili insanın ağzına ana sütü kadar haksa**" bu hakkı hükümetin tanınması için PKK'nın çekilmesi mi gerekiyor illa ki? Neden? Hakikaten neden?

Üstelik bu "**eşitiz kartı**" taraflardan birinin (hem de maçın hakeminin) hükümet olduğunun üstünü örtüyor. Hükümet elinde siyasal, kurumsal, toplumsal, ekonomik pek çok gücü toplayan bir merkez. Elinde birkaç bin gerilla ile masaya oturan bir hareket değil. Barış süreci için yapabilecekleri, elbette Kürt tarafının yapabileceklerinden çok daha fazla. Tarafların doğası gereği atılması gereken adımlar ve yerine getirilmesi gereken yükümlülükler konusunda çok büyük bir eşitsizlik var.

BİZ EŞİT DEĞİLİZ

Hakem hükümetimizin ikinci kartı **“eşit değiliz”**. Ne ilginçtir ki (ve ne yanıltır ki) eşitiz kartı yükümlülükler konusunda her daim gösterilirken, iş diyalog ve müzakereye gelince sürekli eşit değiliz kartını görüyoruz.

Mesele adım atmak olunca hükümet muhatabı ile benzer kaynaklara ve aynı düzeyde güçlere sahip olduğunu varsayıyor. Ama iş dinlemeye, anlamaya ve müzakere etmeye gelince muhatabını ne istediğini bilmeyen bir ergen yerine koyuyor.

Her daim tepeden, üstten, azarlayıcı bir dil. **“Zaten bu BDP’yi de memnun etmek mümkün değil”** benzeri bir cümleyi neredeyse her gün bir başka hükümet edenden duyuyoruz. Tipik geleneksel baba modeli, yapılması gerekenlere ve nasıl yapılacağına kendisi karar veren, kimseyi dinlemeyen, sonra da gelen itirazları tatminsizlik ve şımarıklık olarak algılayan.

Demokratikleşme paketine bakın örneğin. Hükümet BDP’ye taleplerini sormuş ama açıklamak üzere olduğu paketin bir maddesini dahi onlara göstermemiş. Çocuklara sürpriz yapalım diye düşündüler herhalde. Sürprize sevinmeyene ne denir: Tatminsiz ve şımarık. Nitekim **Hüseyin Çelik** demokrasi paketinin neden geciktiğini açıklarken bir de **“Siz bu BDP’nin hiç tatmin olduğunu gördünüz mü?”** deyiverdi.

Hâl böyle olunca **Drogba** olsanız da maçı kazanamazsınız. Berabere bile kalamazsınız.

Bu maçın sonucunda barış yazması için hükümetin hem taraf hem de hakem olmayı bırakması ve Kürt tarafı ile müzakerede eşit ama yükümlülükler konusunda eşit olmadığını anlaması gerekiyor. Sadece Türkiye’nin değil bütün başarılı barış süreçlerinin kıstası bu.

evrenbalta@gmail.com

twitter @evreki

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hak, helal ve anne sütü

Evren Balta 29.09.2013

Piyasada anne sütünün, siyasette **“anne sütü gibi helal”** kavramının muteber hâle geldiği bir dönemden geçiyoruz.

Bir yandan anne sütü piyasaya entegre ediliyor, öte yandan siyasetçilerimiz sosyal devletten serbest dolaşıma bütün önemli bireysel ve kolektif hakları hep bir ağızdan **“anne sütü gibi helal”** kavramıyla değerlendiriyor.

Örneğin sosyal devlet uygulamalarını değerlendiren Başbakan **Erdoğan**’a göre yoksulun ve garibin devletten aldığı para anasının ak sütü gibi helal. Kürtlerin grup haklarını değerlendiren **Hüseyin Çelik**’e göre anadil insanın ağızda anne sütü gibi helal. Serbest dolaşım hakkını değerlendiren **Egemen Bağış**’a göre Türkiye vatandaşlarının Avrupa Birliği’ne vizesiz giriş hakkı analarının ak sütü gibi helal.

Siyasetin dilinde “**anne sütü gibi helal**” demek hakların yeniden sınıflandırılmasına olanak tanıyor. Bazı haklar onaylanırken, bazı haklar onaylanmıyor. Örneğin siz hükümetimizden silâhsız ve saldırsız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının anamızın ak sütü gibi helal olduğunu duydunuz mu? Elbette hayır.

ANNE SÜTÜ GİBİ HELAL HAKLARDAN HELAL ANNE SÜTÜNE

Bir yandan siyasetçiler dillerine “**anne sütü gibi helal**” deyimini pelesenk etmişken, bir yandan da hangi anne sütü helaldir onu tartışıyoruz.

Zira anne sütü bütün dünyada inanılmaz bir hızla piyasaya entegre oluyor. Bir tek bebeğin sadece ilk bir yılında bankadan satın alınan anne sütü ile beslenmesinin maliyeti yaklaşık 20 bin dolar. Bugün sadece Avrupa’da 186 tane aktif anne sütü bankası var.

Bu bankalarda anne sütü gerekli testlerden geçirildikten sonra para karşılığı satın alınıyor. Banka satın aldığı sütü pastörize edip endüstriyel bir ürüne dönüştürüyor ve onu üreten anneden bağımsız bir mal olarak ücretlendirerek yeniden piyasaya sürüyor.

Bizim ülkemizde fırtına tam da bu noktada kopuyor. Bankadan alınan gayrişahsî anne sütü helal olur mu? Kimileri bankalar yüzünden sütkardeşlerin bilmeden birbiriyle evlenebileceğini ve bunun İslam dininde haram olduğunu söylüyor. Kimileri de süt sahibi anne eğer dinsiz, komünist ya da “**ahlaksızsa**” o annenin sütünün haram olduğunu.

Ama hükümet ne yardan vazgeçiyor ne serden. Bir yandan dünyanın en mahrem ilişkisini piyasalaştırmanın altyapısını hazırlamaya devam ediyor, öte yandan bütün dünyada gayrişahsî bir biçimde yürüyen bir ilişkiyi Türkiye usulü bir muhafazakârlıkla şahsileştirmeye.

Sağlık Bakanı Müezzinoğlu bu hafta “sütkardeşliği”, “ahlaksız anne” gibi sorunları çözmek için her şeyin kayıt altına alınacağını, süt veren annenin sütü kime verdiğini, alan annenin de kimin sütünü aldığını bileceğini söyledi. Hadi olur da anneler bu bilgileri gizlerse diye çocuk 15 yaşına geldiğinde de sütannesi ve kardeşleri bizzat ona açıklanacaktı.

SÜTTEN AİLELER, SÜTTEN HAKLAR

Aileler böylelikle nurtopu bir ikilemle karşı karşıya bırakılmış oldu. Sütü olmayan bir anneyseniz çocuğunuza yalnız süt değil aynı zamanda bir aile de almak zorunda kalacaktınız. Süt başışında bulunan bir kadınsanız verdiğiniz süt size çocuk, çocuklarınıza da yeni bir kardeş olarak geri dönecekti.

Anne sütünün piyasalaşmasının yoksul kadınları eve kapatabileceğini, yoksul çocukları kendi annelerinin sütünden mahrum bırakabileceğini tartışmıyorum bile.

Neresinden tutsanız elinizde kalan bir plan bu.

Komşuluk, yakınlık, dayanışma üzerine dayanan sütanneliği müessesesini, piyasa ve paraya dayanan süt bankalarına taşıma hevesi. Bu aileler arasındaki tek bağ parayla satın alınmış ve pastörize edilmiş bir şişe sütken üstelik. Ayrıca bebeğinizin bütün süt ihtiyacını aynı annenin karşılayabileceği de meçhul. Hâl böyle olunca çocuğunuzun 5-10 annesi, 20-30 kardeşi birden olabilir.

Sütten haklar devletinde büyük süttten aileler. Bize de bu yakışırđı. Tıpkı haklarımız gibi anne sütümüz de hepimize helal olsun!

evrenbalta@gmail.com

twitter @evreki

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kent hakkı, yaşam hakkı ve Hasan Ferit

Evren Balta 06.10.2013

Hasan Ferit Gedik’in öldüğü gece **Gülsuyu Mahallesi**’nde yaklaşık yüz kişilik bir grup çetelere karşı yürüyüşteydi. Hasan Ferit çoğu başından olmak üzere, aldığı altı kurşun yarasıyla hayatını kaybetti. Hasan Ferit’in katillerinden biri yakalandı. Ama katiller yakalansa bile muhtemelen bu cinayeti işleyenleri koruyanlar/ kollayanlar açığa çıkmayacak.

Nasıl çıksın ki? Daha hastanedeyken Hasan Ferit’in (tıpkı **Festus Okey** cinayetinde olduğu gibi) önemli delil sayılan üst giysileri adeta bir hokus pokusla gözler önünde kayboluverdi. Bu, ülkedeki “**siyasi**” cinayetlerin “**kaderi**”. Ama pardon, kentsel dönüşümle mücadele edenleri silahla vuranların yaptıklarına “**siyasi**” demiyoruz değil mi?

Hasan Ferit kim? Genç, inançlı, mütevazı ve örgütlü bir siyasal aktivist. Bunu da hiç saklamıyor. Aksine, kimliğini gururla taşıyor. Twitter hesabından her 140 kelimedede bir ilan ediyor. Tam da belki bunun için Hasan Ferit’in ölümü bir infial yaratmıyor. Sanki örgütlü olduğu için “**kötü yola düşen**”, başına geleni hak eden biri olarak görülüyor/ sunuluyor. Oysa Hasan Ferit’in hikâyesi İstanbul’un ya da başka bir metropolün yoksul mahallelerinde yaşayan gençlerin hikâyelerinden hiç farklı değil.

KENT HAKKI

Hasan Ferit ve onunla aynı yoksul mahalleleri paylaşanlar için **kent hakkı yaşam hakkı demek**. Kent hakkı, başını sokacak bir eve sahip olabilme hakkı demek. Kent hakkı, doğup büyüdüğü mahallede yaşamını sürdürebilme hakkı demek. Uyuşturucu çeteleri, arazi mafyası tarafından tehdit edilmeden güven içinde evine yürüyebilme hakkı demek.

Oysa Hasan Ferit’in “**rantsal dönüşüm**” adını verdiği kentsel dönüşüm onun yaşam hakkını bir masal ile ikame etmek istiyor. Ellili yıllarda kentin yamaçlarında kalan **Maltepe** bugün Anadolu yakasının değeri en fazla artan ilçelerinden biri. İlçenin dönüşüm planı içerisinde parklar, bahçeler, kent ormanları ve hatta **Disneyland**’ı olan gerçek bir masal diyarı yaratmak var. Bu masal-kentin, camlarımızdan görünürse evlerimizin değerini yüzbinlerce dolar artıracabilecek görüntüsü, Hasan Ferit ve onun ailesi gibilere bırakılmayacak kadar önemli ve değerli yapıyor bu mahalleyi.

Hasan Ferit’in mahallesinin hikâyesi ilk değil, Türkiye’ye özgü de değil. **David Harvey**’in söylediği gibi, eskinin enkazı üzerinden yeni bir kent yaratmak dünyanın her yerinde mülksüzleri yerinden eden ve gerekirse öldüren

açık, apaçık bir şiddetle birlikte yürüyor. Örneğin ellili yıllarda kentin değersiz yamaçlarında evlerini yapan **Seullü** yoksullar, doksanlı yıllarda bizzat inşaat şirketleri ve planlamacılar tarafından tutulan kiralık katiller tarafından evlerinden sürülüyor.

Hasan Ferit ve onunla aynı yoksul mahalleleri paylaşanlar, kentsel mekânda kimin ve hangi şartlar altında bulunma hakkına sahip olduğuna dair süregiden geniş bir mücadelenin parçası. Bu anlamda Hasan Ferit'in ne mücadelesi ne de ölümü Gezi eylemlerinin yarattığı dönüşümden bağımsız.

ÖLMEK VE ALEVİ OLMAK

Üstelik Hasan Ferit, bir Alevi. Twitter'da "**her başladığım konuşmanın sonu Alevilere bağlanıyor**" diyor. Sonra bunun sebebinin "**her şeyin altından Alevi düşmanlığı politikası çıkması**" olduğunu ifade ediyor. Bize neden Gezi olaylarından tutuklananların yarısının, öldürülenlerin hepsinin Alevi olduğunu soruyor.

Hasan Ferit'in kişisel hikâyesinde kent hakkı, yoksulluk ve Alevi kimliğinin birbirine kopmaz bir biçimde bağlandığı bir dönemece tanıklık ediyorsunuz. Tıpkı **Armutlu, Dikmen, Tuzluca** da ki başka gençlerin kişisel hikâyelerinde olduğu gibi.

Bu dönemeci sadece bir kışkırtma olarak görenler, bu gençlerin hayatlarındaki bu kocaman ve samimi öfkeyi pas geçiriyorlar. Oysa bu öfke onların ellerinden mahalleleri, kent hakları, istedikleri gibi ibadet etme hakları ve hatta yaşama hakları alındıkça daha da büyüyor. Avuçlarına bozuk para sayar gibi bir üniversiteye **Hacı Bektaş-ı Veli** adı verilince de kolayca geçivermiyor.

evrenbalta@gmail.com

twitter @evreki

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Devletin özel, bizim kamusal hayatımız

Evren Balta 13.10.2013

Utku Kalı 24 Mayıs 2013'ten bu yana tutuklu. Bu hafta Sivas Askerî Cezaevi'nden bir mektup gönderdi: "**Hiçbir şeyi unutmak, unutturmak istememiştım ben. Herkes her şeyi hatırlamalı!**" diyordu mektubunda.

O zaman hatırlayalım. **Utku Kalı 50'den fazla insanın öldüğü Reyhanlı saldırısının önceden bilindiğini ama buna rağmen önlem alınmadığını gösteren bir askerî istihbarat notunu sızdırdığı iddiasıyla tutuklandı.** Utku Kalı aleyhinde "**devletin güvenliği açısından gizli kalması gereken belgeleri paylaşmak**" iddiasıyla ve 25 yıl hapis istemiyle dava açıldı.

Utku Kalı tutuklanırken Reyhanlı Sulh Ceza Mahkemesi'nin kararı ile **Reyhanlı soruşturmasına ilişkin her türlü bilgiye erişme ve yayma hakkı yasaklandı.** Tıpkı **Roboski katliamı ile ilgili soruşturmaya konulan gizlilik kararı gibi.** Tıpkı **Lice'de karakol yapımını protesto eden halka güvenlik kuvvetleri tarafından ateş açılmasına yönelik soruşturmaya konulan gizlik kararı gibi.**

Türkiye bir gizlilik ve devlet sırları ülkesi. Her yıl bürokrasimiz ve hükümetimiz giderek daha fazla sayıda belgeyi "**çok gizli**" ibaresiyle sınıflandırıyor. Bu sadece Türkiye’de böyle değil, bütün dünyada hükümet gizliliği kontrol dışı bir biçimde büyüyor. **New York Times**’ın bir haberine göre ABD hükümeti 2000 yılında 10 milyon belgeyi devlet sırrı olarak sınıflandırırken, sadece geçen yıl tam 95 milyon belgeyi aynı ibare ile sınıflandırdı.

Üstelik neyin devlet sırrı olduğu da devlet sırrı! Sizden neyin saklandığı ve neden saklandığını bilmiyorsunuz. Çünkü önemli olan devletin özel hayatının mahremiyeti. Pardon, devletin güvenliği!

BU BENİM DÜNYAM!

Devletler kendilerine "**güvenlik**" için mahrem bir alan inşa ederken, biz sıradan insanların özel hayatının mahremiyeti sürekli ihlal ediliyor. Özel hayatımızın her noktasına teyakkuz etmiş bir devlet otoritesinden bahsediyoruz.

Geçen yıl uygulamaya giren **Sağlık.Net 2** sistemine bakın örneğin. İntihar girişiminden obeziteye, gebe izlemeden kronik hastalıklara kadar binlerce kişisel/özel verinin kayıt altına alındığı ve özel şirketlerle paylaşıldığı devasa bir veri bankası. Aklınızla, bedeninizle, ilişkilerinizle ilgili her tür veri paylaşılmaya ve denetlenmeye hazır bir biçimde bu bankada!

Edward Snowden’in açık ettiği ve bedelini vatandaşlığını kaybederek ödediği **PRISM** ve **Tempora** programlarına bakın örneğin. Snowden sayesinde ABD ve müttefiki devletlerin bu programlar aracılığıyla hiçbir yasal dayanakları olmadan bütün dünyanın telefon ve internet aracılığıyla yaptığı görüşmeleri kayıt altına aldığını ve profil çıkardığını öğrendik. **Twitter**, **Facebook**, **Google**’dan sevgilerinize yazdığınız mesajlar, arkadaşlarınız hakkında yaptığınız dedikodular, hükümet aleyhinde yaptığınız konuşmalar paylaşılmaya hazır bir biçimde bu bankada!

Üstelik **Žižek**’in söylediği gibi artık devletin bizim hakkımızda bu kadar fazla şey biliyor olmasından korkmuyoruz bile. Korktuğumuz şey bu devasa bilgi havuzunda bizi yönetenlerin yaptıklarını ellerine yüzlerine buluşturabilme olasılıkları. Örneğin bir gün bir program hatası, ya da *Twitter*’da kullandığınız üç beş yanlış anahtar kelime yüzünden devletin kapınıza "**teröristsiniz**" diye dayanması.

Özel hayatın aşırı kamusal olduğu, kamusal otoritenin aşırı mahremleştiği bu çağda **Edward Snowden**, **Chelsea Manning** gibi "**muhbirler**" azıcık da olsa biz sıradanların lehine bozulan dengeyi yerine oturtmaya çalışıyorlar. Asıl güvenlik tehdidinin, aşırı gizli hâle gelen kamu otoritesinin bütün mahremiyetimizi ayaklar altına alıyor olması olduğunu bize gösteriyorlar. Unuttuklarımızı bize hatırlatıyorlar.

Not: Utku Kalı’nın duruşması 21 Ekim’de Samsun Ağır Ceza Mahkemesi’nde görülecek. Utku Kalı’ya Özgürlük Girişimi herkesten destek bekliyor.

evrenbalta@gmail.com

twitter @evreki

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Duvar örmek

Evren Balta 20.10.2013

Son on yıldır Kırgızistan'dan ABD'ye dünyanın bütün hükümetleri beton duvarlarla çeviriyorlar sınırlarını. Nerede bir çatışma var, nerede akışkan bir sınır, etrafına bir beton örüp, geri çekiliyorlar.

Sadece ülke sınırlarına mı örülüyor bu beton duvarlar? Elbette hayır. Kentin etrafında yükselen güvenlikli, yüksek korumalı, beton duvarlı sitelere bakın. Her yerde onlardan var artık. Açlık, yoksulluk, şiddet dışarıda kalsın, biz görmeyelim. Çünkü görmezsek düşünmeyiz. Tıpkı Başbakan Erdoğan'ın bir zamanlar Kürt sorunu ile ilgili olarak ifade etmiş olduğu gibi "**düşünmezsen sorun da yoktur**".

Bugünlerde de Suriye'nin etrafına duvar örmek (kelime anlamıyla!) gibi dâhiyane bir plan ile karşı karşıyayız. Örülecek duvarların görünen hedefi güvenlik. Sınır kontrollerini artırarak, Suriyelileri Suriye'nin içinde tutmak. Bırakalım çoluk çocuk, genç yaşlı, asker sivil Suriyeliler birbirilerini öldürsünler, ama biz görmeyelim. Sığınmacıların özellikle Avrupa'ya akışını (malum en değerli, en korunası, en biricik kıtamız burasıdır!) engelleyelim. Güvenlik dediğimiz zaten sadece kendi güvenliğimiz, başkalarına ne olmuş umurumuzda mı?

SURİYE DUVARI

Avrupa'yı Suriyeli sığınmacılardan korumak için geçen haftalarda Bulgaristan hükümeti 274 kilometrelik Türkiye-Bulgaristan sınırına 30 kilometrelik bir duvar inşa edilmesini teklif etti. Bulgaristan İçişleri Bakanı'nın konu ile ilgili açıklaması ibretlikti hakikaten: "*Amacımız sığınmacıları **geri püskürtmek değil, geçişlerini engelleyebilecek** Türk meslektaşlarımıza bilgi verebilmektir. Hedefimiz toprağımıza girecek olanları yüzde yüz kontrol etmek.*" Pardon zaten bundan daha fazla ne yapıp püskürtecektiniz? Tazyikli su ve biber gazı sıkarak mı?

Türkiye'nin Suriye sınırına örmeyi planladığı duvar daha sembolik. 910 kilometrelik sınıra örülecek duvarın uzunluğu 2,4 kilometre. Devede kulak yani. Duvarın kaçakçılığı ya da sığınmacıların geçişini nasıl engelleyeceği bir muamma. Türkiye- Suriye sınırına örülen duvar örüldüğü bölge itibarıyla daha ziyade Suriyeli Kürtler ve Türkiyeli Kürtlerin arasındaki dayanışma ve destek ilişkisinin arasına çekilen sembolik bir set gibi.

Tam da bu nedenle Kürtler tarafından hükümetin Rojava'ya uyguladığı siyasi, ekonomik, insani ambargonun son halkası olarak görülüyor. Bu duvarı yaparak hükümetin, bedeli ne olursa olsun var olan statükonun değişmeyeceğine dair bir işaret verdiği düşünülüyor. Kürtler haklı olarak bu duvarın zaten hâlihazırda zorlukla ilerleyen barış sürecini daha da zora sokacağını, bu topraklara kalıcı bir Kürt- Türk çatışması getireceğini düşünüyorlar.

İçişleri Bakanı **Muammer Güler** elbette böyle düşünenlere tepkili. Çünkü ona göre duvar tamamen güvenlik amaçlı. Zaten "**örülen duvar falan yok**". Duvar var ama "**bir mayınlı alandan vatandaşların can ve mal güvenliğini korumaya yönelik**" olarak var. Kendimizi böylelikle yine başa sarmış durumda buluyoruz. Düşünmezsek Kürt sorunu yok, duvar yok, hiçbir şey yok.

BAŞKA DUVARLAR

İsrail çözmek istemediği, çözmeye niyetinin olmadığı bir çatışmayı çözüyormuş gibi yapmak için 2001 yılında Filistin topraklarına bir duvar inşa etmeye başlamıştı. 760 kilometre uzunluğundaki bu duvarın en az üçte ikisi

Filistin topraklarının üzerinden geçiyor, sadece İsraili Filistin'den ayırmıyor, aynı zamanda Filistinlileri zeytinliklerinden, tarlalarından, okullarından, hastanelerinden ve köylerinden ayırıyordu. İsrail'in duvarı 12 yıldır ayakta. Bu 12 yılda duvar İsrail- Filistin denklemine yeni bir çözümsüzlük unsuru kattı. Yıkılabilmesi için barışın gelmesi gerekmiyor, barışın gelebilmesi için duvarın yıkılması gerekiyor.

Duvarlar güvenlik bariyerleri olmaktan daha ziyade güvensizliğin ve çatışmanın anıtsal sembolleri. Hükümetlerin çözemedikleri sorunları çözüyormuş gibi yapmalarının bir yolu. Onlar endişeli uluslara verilen insani ve ekonomik maliyeti çok yüksek bir doz güvenlik illüzyonu. Oysa bizim illüzyona değil, gerçek bir barışa ihtiyacımız var.

evrenbalta@gmail.com

twitter @evreki

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İki ekmek arası aile

Evren Balta 27.10.2013

Biz toplumca bebek ve çocuk severiz. Ama onları en çok anneleri ölüme terk edince severiz. Sevgimiz çoğu zaman sahici değildir çünkü, en derinde hissettiğimiz kadın düşmanlığının kılıfıdır. Anneliği yapmakta "başarısız" olan kadınları gördüğümüzde hiç vakit kaybetmeyiz, onları yargılar, ceza verir, infaz ederiz. İpliklerini pazara çıkarır, ifşa ederiz.

Geçen hafta Kocaeli Gölcük'te bir bebek açlıktan öldü. Ortada bir iddianame yokken, adli tabip raporu yokken, kadının akıl sağlığına dair hiçbir bilgi yokken önce gazeteler bu drama dair hükmü verdi. Anne canıydı. Vahşiydi. Zalimdi. Kimlik bilgileri dahi gizlenmedi. Türkiye böyle cinayet görmemişti. Çünkü namusu, şerefi bahane ederek satırlarla, bıçaklarla, sopalarla vahşice cinayetler işleyen babalar hayatımızda "sıradan" vakalardı.

BEKÂR ANNELER

Bu olayı "sıradan" olmayan bir vaka yapan sadece ölüme terk edenin bir anne olması değildi, aynı zamanda o annenin çocuğunu evlilik dışı doğmuş olmasıydı. Neredeyse kendi başına bu durum bile annenin canavarlığını, caniliğini kanıtlar nitelikteydi. Öyle ya hangi kadın evlilik bağı dışında çocuk yapmaya cesaret ederdi? Nitekim bekâr annelik hâlleri hükümetimizin başka diğer meselelerde sıkça karşımıza çıkan "düşünmezsek sorun yok" felsefesinin bir diğer örneğini oluşturmaktaydı. Yok say, görmezden gel, kayıt altına bile alma. Ailesi olsun olmasın herkesin haklarını ve sorumluluklarını hep aile içinde tanımla.

Hatta o kadar ki evlilik dışı çocuk doğurduğu için bu kadın ailesi tarafından öldürülecek olsaydı, ölümü devletin topladığı "kadın cinayeti" istatistiklerine bile girmeyecekti. Örneğin 2012 yılında İçişleri Bakanlığımız 268 tane kadın cinayetini işlendiğini söylerken, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığımız bu rakamın 155 olduğunu söylemekteydi. Şimdilik her iki rakamın da kadın örgütlerinin sadece gazetelere yansıyan haberlerden derledikleri rakamların çok altında olduğu bilgisini bir kenara bırakalım. Nereden çıkıyor devlet

istatistiklerindeki bu fark? Öğreniyoruz ki aile içi şiddet istatistiklerine bekâr kadınlar dâhil bile edilmiyor. Onların istatistik bile olmaya hakkı yok çünkü.

Ölümü istatistik bile olamayan bu kadınlara yönelik, elbette hiçbir ciddi koruma ve destek mekanizması da yok. Oysa bekâr annelik durumu bizim dışımızdaki pek çok ülkede ciddi bir sosyal politika konusu. Sosyal devleti bir arpa boyu kadar bile olmayan ABD’de bile bekâr annelere ciddi sosyal koruma ve destek mekanizmaları var. Çünkü bu anneler bütün toplumsal gruplar arasında en kırılgan olanlar. Her açıdan desteklenmeleri hem kendilerinin hem de çocuklarının iyiliği için hayati önemde.

KADINLAR ŞİDDET UYGULAR MI?

Kadınlar aile içi erkek şiddetinin esas mağdurları. Bu tartışma götürmez. Ama aile içi şiddeti anlamaya çalışırken kadınların çocuklara uyguladığı şiddeti de sorun hâline getirmek gerekiyor.

Maalesef diğer aile içi şiddet mevzularında olduğu gibi bu konuda da ülkemize dair güvenilir veriler yok. Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü’nün 2006 yılında yaptığı bir araştırmaya göre 3-17 yaş grubundan çocukları olan babaların yüzde 17’si, annelerin ise yüzde 35’i çocuklarını cezalandırmak amacıyla dövdüklerini kabul ettiklerini biliyoruz. Doğru düzgün veri toplayan ülkelerde bu oran çok daha yüksek. Örneğin ABD’de 2000-2010 yılları arasında çocuklara yönelik gerçekleşen fiziksel şiddet vakalarının yüzde 80’inde ve aynı dönemde aile içinde gerçekleşen çocuk ölümlerinin yüzde 60’ında fail anneler.

Anneliği romantize etmeyen, sorunlarıyla, çatlaklarıyla, zorluklarıyla bir insanlık durumu olarak gören bir sosyal politika sistemine ihtiyacımız var. Bekâr ya da değil, bütün annelerin ve onların çocuklarının şiddetsiz, huzurlu bir hayat geçirme hakkı olduğunu teslim eden bir toplumsal destek sistemine... **“Haydi kadınlar aileye”** hiçbir sorunu çözümüyor çünkü. Aile içinde kalanı da, dışına çıkkanı da öldürüyor.

evrenbalta@gmail.com

twitter @evreki

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Başörtüsü: Neyin özgürlüğü

Evren Balta 03.11.2013

Başörtüsü sorunu dört kadın milletvekilinin Meclis’e başörtüleriyle girmesi ile **“çözülmüş gibi”** oldu. Mesele **“çözülmüş gibi”** olunca herkes hep bir ağızdan **“mesele başörtüsü değil, mesele kadının özgür olması”** demeye başladı. Bunu diyenlerden önemlice bir bölümünün konu buraya gelinceye kadar kadın özgürlüğünü zerre dert etmemiş olduklarından eminim. Nitekim şimdi de kadın özgürlüğü retoriğini iktidarın ikiyüzlülüğünü gösterme fırsatı olarak kullanıyorlar. Ortada cinsiyetçiliğin samimi olarak sorgulanması, dert edilmesi durumu yok.

Ben açıktan söyleyeyim. Başörtüsü özgürlüğü ile önemli bir sorunu çözdük, ama çözdüğümüz sorun kadın özgürlüğü sorunu değil. **Başörtüsü bir kadın özgürlüğü meselesi olmadığı gibi, dekolte giymek ya da kırmızı ruj sürmek de bir kadın özgürlüğü meselesi değil.** Her ikisi de nihayetinde cinselliği düzenlemeye

ve kadın bedenini hizaya getirmeye yönelik **cinsiyetçi enstrümanlar**. Kadını temelde cinsel bir varlık olarak gören ve onu örterek ya da açarak kontrol etmeye yönelik zihniyet dünyaları.

Başörtüsünü (ya da karşı açıdan baktığınızda dekolteyi) bir kadın özgürlüğü meselesi olarak görmenin nedenlerini elbette anlıyorum. Kadınlarla aynı inanca sahip olan erkekler sınıflarda oturur, istedikleri mesleklerde çalışırken, kadınların başörtüsü yüzünden bütün bunlardan mahrum bırakılması açık bir cinsiyetçilik. Bugüne kadar erkeklerin inançlarını ifade eden simgeler ve davranışların (ezan okunurken derse ara vermek gibi) hiçbir zaman başörtüsü kadar tehdit edici olarak algılanmaması tam da toplumun cinsiyetçi örgütlenmesinin bir sonucu. Kadınlara yönelik bu açık haksızlık bu toplumun inancı algılamasındaki cinsiyetçiliği ele veriyor ve buna kesinlikle karşı çıkmak gerekiyor. Bu, elde var bir!

Ama başörtüsü meselesini nihai olarak bir kadın özgürlüğü meselesi olarak ele aldığınızda gelip dayanacağınız nokta yıllardır pek çok kadının gelip dayandığı nokta: **Cinsiyetçilikle hesaplaşmamış bir inanç sisteminin içinden çıkan bir pratik nasıl olup da bir cinsiyet özgürlüğü meselesi olarak değerlendirebilir?** Bu pratiğin belirli kadınlar için bir özgürleşme sağladığını kabul etsek bile, küçük yaşlarda zorla başı örtülen kadınların özgürlüğünü ne yapacağız? Bu sorular anlamsız sorular değil. Ve pek çok kadın 28 Şubatçı/ulusalcı/Kemalist damgası yemeden bu soruları uzun yıllardır soramıyor.

Ben bu sorulara kadın özgürlüğü üzerinden cevap vermeye çalışmamızın örtülü/örtüsüz cinsiyetçiliklerle samimi bir yüzleşme yapmamızı engellediğini düşünüyorum. Vermeye çalışmamızın bu pratiklerin ikili doğasını (yani aynı anda hem baskıcı ve hem de özgürleştirici olabilmelerini) anlamamıza olanak sağlamadığını düşünüyorum. Vermeye çalışmamızın ilkokulu bitirir bitirmez yatılı Kur'an kursunda başını örterek okumak zorunda bırakılan kadınların karşılaştığı cinsiyetçilikle hesaplaşmamızı engellediğini düşünüyorum. Meseleyi kadın özgürlüğü üzerinden tartışmanın, tam da istemediğimiz şeyi yaparak, siyasetin kadın bedenini araçsallaştırmasına olanak tanımak olduğunu düşünüyorum.

Başörtüsünü bir kadın özgürlüğü meselesi olarak değil, inanç ve kılık kıyafet özgürlüğü olarak tartışmalıyız artık. Böyle yaparsak inancın örgütlenişindeki cinsiyetçiliğe dair ertelediğimiz soruları sorabiliriz. Böyle yaparsak inanç ve din özgürlüğünün Türkiye'nin hâkim dinsel öbeği Sünni Müslümanlar için (bu yasağın da kalkmasıyla birlikte) neredeyse sınırsız olduğunu ve bunun dışındakiler için neredeyse hiç olmadığını daha rahat ifade edebiliriz.

Kamuda başörtüsü yasağı inanç sistemlerinin kendi içindeki cinsiyetçiliğe karşı eleştirel olabilmenin önündeki en önemli engellerdendi. Kamuda başörtüsü yasağı inanç ve din özgürlüğünün bu toplumda sadece Sünni Müslümanlar için özgürlük anlamına geldiğini söyleyebilmenin önündeki en önemli engellerdendi. Bence bu hafta bu engeller kalktı. Hepimize gerçekten hayırlı olsun!

evrenbalta@gmail.com

twitter @evreki

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ailevi popülizm

Son zamanlarda gündemimizde en fazla yer işgal eden konular **üreme, cinsellik ve beden**. Hatta o kadar ki sosyal medyada hükümetimiz dünyanın en fazla seks hakkında konuşan hükümeti ilan edildi bile. Kimilerimiz bu durumun bir gündem saptırma olduğunu düşünüyor. Oysa tam tersi, **aile, cinsellik ve beden üzerine üretilen sözler bugünün Türkiye'sinde iktidarın kurulduğu ve devam ettirildiği alan**.

Türkiye'nin refah rejiminde ailenin geleneksel olarak çok önemli bir yeri var. Sosyal devletin boş bıraktığı çocuk bakımı, işsizlik sigortası, sağlık ve emeklilik hakları gibi alanları aile dolduruyor. Aileler işsiz çocukları iş bulana kadar onların geçimlerini sağlıyor, başka türlü sokakta kalacak yaşlılarına bakıyor. Bu durum AKP dönemine özgü değil, Türkiye'nin refah rejimine özgü. Bu döneme özgü olan ise aile odaklı refah politikalarının AKP'nin politik eyleyiş biçimine uygun bir biçimde giderek daha fazla merkeze oturması.

Aile odaklı refah rejiminin kadınlar için ise çok özel bir anlamı ve maliyeti var. Türkiye'de kadınların sadece kişisel mutluluğu değil, hayatta ve ayakta kalabilmeleri de aileye bağlı. **20 yaşın üstündeki kadınların yüzde 85'i evli**. Kadınlar evleniyorlar ama çalışma hayatına katıl(a)mıyorlar. Türkiye **yüzde 31,2'lik kadınların işgücüne katılım oranı** ile bu alanda dünyanın en kötü göstergesine sahip olan ülkelerinden biri. Çalışan kadınların çok önemli bir kısmı ücretsiz aile işçisi olarak tarımsal alanda istihdam ediliyor. Diğer alanlarda çalışanlar açısından da bir başka gerçek; çocuk doğuran her iki kadından birinin işini bırakıyor olduğu.

Kadınlar çalıştığında bile iyi olma hâllerinin aileye bağlı olması durumu değişmiyor. **Çalışan kadınların sadece yüzde 24'ünün sağlık sigortası var**. Profesyonel meslek mezunları kadın ve erkek arasında cinsiyete dayalı ücret farkı yüzde 20. Üstelik **bekâr kadınlar için aile dışında tanımlanmış bir sosyal güvence sistemi yok**. Hâl buyken kadınlar en azından siyasal iktidar tarafından sürekli olarak gönderildikleri evlerinde huzurlu bir hayat sürebilmek, güven içinde çocuklarını büyütebilmek istiyorlar.

Ama süremiyorlar. Çünkü sosyal devletin maliyetlerini giderek daha fazla yüklenmesi beklenen aile büyük bir kriz geçiriyor. Aile bir cennet değil, pek çokları için neredeyse bir cehennem! Kadınların her gün dayak yediği, yetmezse sokak ortasında öldürüldüğü, ensestin yaygınlaştığı, taciz ve tecavüzün sıradanlaştığı bir aile bu. Görece düşük yoğunluklu çatışmaya sahip olan ailelerde bile ilgisizlik, bencillik, alkol, uyuşturucu, aldatma neredeyse bir norm. Boşanma oranları artıyor ama boşanabilenler çoğunlukla imkân sahibi olan azınlıklar.

Muhafazakâr siyasetin gücü işte tam da bu noktada devreye giriyor. Sihirli değneklerini oynatacaklarını ve ailelerin bu büyük yükün altında yaşadığı bu **"ahlaki çöküntüye"** derman olacaklarını söylüyorlar. Neredeyse herkes **"gayrimeşru"** bir hayat yaşarken, **"meşru bir hayat"** vaat ediyorlar! Geleneği artık yok olan (ve geri gelmesi aslında pek de mümkün olmayan) aile değerleri üzerinden hortlatıyorlar.

Nitekim AKP'nin cinsel hayatı düzenlemeye ve aile değerlerini vurgulamaya yönelik pek çok girişiminin bu toplumda güçlü bir izdüşümü var. **"Zina yasağı geri gelsin"** diyen hükümet kazanıyor. **"Alkol yasaklansın"** demek bir yankı buluyor. **"Kızlı/ erkekli oturulmasın"** demek kızını başka kente okumaya göndermiş ailelerin yüreğini fethediyor. Bu söylem en çok da kadınların kalbini çalıyor. Çünkü pek çok kadın için özgürlük cinsel özgürlük falan değil, tam tersine bizzat hükümetler tarafından bağımlı hâle getirildikleri aile ilişkilerinde erkeklerin sahip olduğu ayrıcalıkların frenlenmesi.

Bu dayatmacı, tek tipli, cinsiyetçi ve riyakâr aile modeli hem cinsiyet eşitliği hem de toplumsalın inşa edilebilmesi açısından büyük bir felaketin habercisi. Bu felakete karşı durmanın yolu özel alan ya da bireysel özgürlük üzerinden siyaset yapmak değil. Buna karşı durabilmenin yolu aile dinamiklerindeki cinsiyetçi ikiye bölünmüşlüğü hedef almak. Buna karşı durabilmenin yolu dayanışma ve eşitlik ilişkileri üzerine kurulu **"birlikte yaşamı"** politik söylemin merkezine almak. Buna seçim kazanabilmek ya da **"seks yapabilmek"** için değil, kadınlı/ erkekli nefes alabilmek için ihtiyacımız var.

evrenbalta@gmail.com

twitter @evreki

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

1994

Evren Balta 17.11.2013

Hükümetimizin kişisel hayatımıza artan müdahalesi yüzünden haklı olarak **George Orwell**'ın **1984** romanına son günlerde pek çok atıf yapılıyor. Orwell'in dünyası hükümetin kişisel hayata aşırı müdahalesinin yanısıra, unutmanın dünyası. Hafızasızlığın. Hatırlamamanın. Başkalarının acılarına, başkalarının acısı olduğu sürece göz yummanın. İktidarların gerçeği paketleyip yeniden dolaşıma sokmasına izin vermenin.

Bu hafta gazetelerde unutmak, unutturulmak ya da hiç duymak bile istediklerimizi bize hatırlatan iki haber vardı. 1984'ten tam on yıl sonrasında, **1994** yılında geçiyordu olaylar.

Haberlerin ilki Diyarbakır Cumhuriyet Savcısı'na ifade veren bir askerin anlattıklarıydı. Bu "**meçhul asker**" 1994 yılında PKK ile çatışmak için gönüllü olarak Lice'ye gittiğini, ama çatışmanın PKK ile değil sivil halka karşı yapıldığını anlatıyordu. İfadesinde **Hazro, Lice, Hani** ve **Kulp** ilçelerine bağlı yaklaşık 30 köyü yaktıklarını ve olayın faili olarak PKK'yı gösterdiklerini itiraf ediyordu.

Haberlerden ikincisi yine 1994 yılındandı. O yıl TSK'ya ait savaş uçaklarının **Kuşkonar** ve **Koçağılı** köylerini bombalaması sonucu çoğu kadın ve çocuklardan oluşan 43 kişi hayatını kaybetmişti. Dönemin İçişleri Bakanı Nahit Menteşe olayı saldırı hazırlığındaki 1000 PKK'lıya yapılan askerî bir operasyon olarak açıkladı. Hiçbir savcı mağdurların ifadesini almadı. Ölen 43 kişinin 25'i resmî kayıtlarda yaşıyor gözükmeye devam etti. Acıları, yaşadıkları, kayıpları ve hatta ölümleri dahi yok hükmünde sayıldı. Ta ki bu hafta AİHM Türkiye'yi 2 milyon 305 bin euro tazminat ödemeye mahkûm edene kadar.

Birkaç ay önce gazetelerde başka bir haber daha vardı. Olay yine aynı yılda, 24 Temmuz 1994'te geçiyordu. **Hakkâri**'nin **Şemdinli** ilçesine bağlı **Ormancık** mezrasına bir operasyon düzenleyen jandarmalar, köylüleri meydana helikopter pistinde toplamış ve bazıları korucu olan bir grup köylüyü döverek gözaltına almışlardı. Bu köylülerden 14'ü bir daha evinde dönmedi, cesetleri 15 yıl sonra toplu bir mezarda bulundu. Yok hükmündeydiler. Ta ki AİHM bu yıl Türkiye'yi 1,5 milyon euro tazminata mahkûm edene kadar.

AİHM'de görülen davaları kazanan ailelerin neredeyse tamamı dertlerinin tazminat olmadığını ifade ediyordu. Zaten hangi para yaşanan acıyı yaşanmamış kılabilirdi ki? Dertleri acılarının tanınmasıydı. Bir sorumlu, bir mezar, bir özürdü bekledikleri. Neredeyse hepsi ağız birliği etmişçesine "**keşke bunun için AİHM'e gitmemiz gerekmeseydi**" diyordu.

Bu olaylar elbette sadece 1994 yılında gerçekleşmedi. Resmî rakamlara göre Türkiye'de doksanlı yıllarda yaklaşık 400 bin kişi yaşadıkları hayatı bırakıp, zorla göç ettirildi. Gayri resmî rakamlara göre ise bugüne kadar zorunlu göçe tabii tutulan kişi sayısı iki ila dört milyon arasında. Hafıza Merkezi'nin verilerine göre Türkiye'de 1980'den bu yana 258 kişi zorla kaybedildi. Onbinlerce kişi hayatını kaybetti, yaralandı, yüzbinler işkenceye maruz kaldı.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, kendisi adına cinayet işleyenleri, katliam yapanları, işkencecilerini hep korudu, büyük bir vefa örneği göstererek "**yedirmedi**". Sadece geçmişte değil bugünde hükümetimizin kendi bürokratlarını, kolluk güçlerini her ne yapmış olurlarsa olsunlar, "**yedirtmeme**" saplantısı bu kadim devlet geleneğine dayanıyor. Yapalım, sonra yok sayalım, olmazsa inkâr edelim, belgeleri gizleyelim, olmazsa sessiz kalıp ihmal edelim, en olmadı tazminat verelim. Ama her şey ortaya çıktığında bile sessizliğimizi bozmayalım. Bir türlü yüzleşmeyelim.

Türkiye'nin önündeki en büyük meselelerden biri, Türk-Kürt meselesinden başlamak üzere, Cumhuriyet tarihimizin birçok karanlık sayfasıyla yüzleşmek ve bu yüzleşmelerin sonuçlarını en geniş şekilde toplumsallaştırmak. 1994 yılındaki olayların da bu süreçte müstesna bir yeri olacak. Sessizce ödenen tazminatlar değil, ötekinin acısını samimi olarak tanımak barışabilmenin en önemli adımı.

evrenbalta@gmail.com

twitter @evreki

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mutluluk ve siyaset

Evren Balta 24.11.2013

Bilmem farkında mısınız? Siyaset dağarcığımıza son yıllarda yeni ama çok güçlü bir kelime eklendi: **Mutluluk**. Bu kavram belki de dünya tarihinde ilk kez kişisel ruh hâlimizi ölçmek için değil, hükümetlerin performansını ölçmek için de kullanılıyor. Hükümetlerin vatandaşlarına yalnızca iş, sağlık, eğitim, yol, su, elektrik götürmesi yetmiyor artık. Hatta bütün bunları yapması beklenmiyor bile. Bu devirde hükümetlerin vatandaşlarının yüzüne bir tebessüm eklemesi geçer akçe oldu.

Bu eğilime uyarak 2011 yılında BM Genel Kurulu da hükümetlerin temel sorumluluklarından birinin vatandaşlarının mutluluğunu sağlamak olduğunu söyledi ve üye ülkelerin vatandaşlarının mutluluklarını ölçmelerini istedi. Hâl böyle olunca nur topu gibi yeni bir ölçme/ değerlendirme sistemimiz oldu: **Mutluluk İndeksleri**.

DÜNYA MUTLULUK RAPORU

Bir çığ gibi büyüyen mutluluk ölçme sektörünün yayınladıkları raporlardan en dikkate değerisi ise **Dünya Mutluluk Raporu**. Raporun temel sorunu sektörün de temel sorunu: "**Bu mutluluk dediğiniz şey nasıl ölçülür?**" Bireysel olarak bile varlığından şüphe duyabileceğiniz bir kavram toplumsalın diline nasıl tercüme edilir? Adı üstünde mutluluk bu! Parayla satın alınmaz. Değiş tokuş edilmez. Benim mutluluk dediğime, bir başkası mutluluk demez.

Dünya Mutluluk Raporu mutluluğu ölçerken kişisel değerlendirmeleri veri almış. Sormuş örneğin "**mutlu musunuz?**" ya da "**hayatınızdan memnun musunuz?**" diye. Bu soruların cevaplarından yola çıkarak dünyanın en mutlu insanların yaşadığı ülkenin **Danimarka** olduğunu bulmuş. Türkiye herhalde bütün indekslerdeki en iyi yerini Mutluluk Endeksi ile elde etmiş durumda. En azından iki AB ülkesini geçerek (**Macaristan** ve

Bulgaristan) 156 ülke arasında 77. sıraya kurulmuş. Koşullarımız ne kadar kötü olursa olsun mutluluğundan hiç taviz vermeyen bir ülkeyiz velhasıl. Kanaatkârlığımızdan. Yüce gönüllüğümüzden.

Mutluluk indekslerinin hepsinde bir şekilde var olan ölçme ve değerlendirme ile ilgili sorunları şimdilik bir kenara bırakıyorum. Benim asıl derdim bütün bu indekslerde mutluluğun bir sonuç olmaktan bir neden olmaya doğru evrilmiş olması. Üstelik bizim de buna ikna edilebilmiş olmamız. Örneğin Dünya Mutluluk Raporu, "**pozitif düşün sonuç pozitif olsun**" şeklindeki büyük "**sırrı**" ifşa eden **The Secret** kitabının uluslararası örgüt diliyle yazılmış hâli.

MUTLULUK TAKINTISI

Çok değil bundan 10-20 yıl önce insanların para kazanabildiği, iş bulabildiği, sosyal bir yaşamları olabildiği için mutlu oldukları düşünülürdü. Ama bu indekslerin tamamına göre insanlar mutlu oldukları için daha çok çalışıyorlar, daha uzun yaşıyorlar, daha az hasta oluyorlar. Mutlu oldukları için daha fazla işbirliği yapıyor, daha az risk alıyor, daha sosyal oluyorlar.

Bu raporların ve indekslerin dünyasında artık mesele mutlu olmamızı sağlayabilecek maddi koşulları bize sağlamayan baskıcı siyasal iktidarımız değil. Mesele bizi daha çok çalışmaya mahkûm eden ekonomik sistemimiz ya da bizi yalnızlaştıran kentsel yaşamımız değil. Bu raporların dünyasında sorun bir türlü mutlu olamayan bizleriz! Yüzümüze bir tebessüm alıp, hâlimizden memnun olursak refah yükselecek, savaş bitecek, huzur baki olacak.

Sara Ahmed buna "**mutluluk sorumluluğu**" diyor. Uluslararası örgütler, hükümetler, araştırmacılar, referans kitapları, istatistikler bir mutluluk endüstrisi gibi çalışıp üzerimize bir de "**mutlu olma sorumluluğu**" yüklüyorlar. Bu sorumluluk ve beraberinde gelen mutluluk vaadi bizi belirli yaşam seçeneklerine yöneltip (örneğin evlenip aile kurmak gibi) diğerlerinden uzak tutuyor. Sorumluluğu kolektifin üstünden alıp, kendi hazzını her şeyin ötesinde gören bireyin üstüne yüklüyor.

Ortak iyinin bireysel mutluluğa heba edildiği bir dönem bu. Mutluluk vaadi yüzünden vasat bir ortalamaya kendimizi mahkûm ettiğimiz bir dönem. Bu mutluluk takıntılı çağda acıyı ve mutsuzluğu görünür kılabilmek başlı başına bir direniş!

evrenbalta@gmail.com

twitter @evreki

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Savaşa savaş demek

Evren Balta 01.12.2013

Başbakan Yardımcısı **Beşir Atalay** geçen hafta çözüm süreci ile ilgili gelişmeleri bir toplantı yaparak basın mensupları ile paylaştı. **Barzani**'nin Diyarbakır ziyaretinde **Başbakan**'ın **Kürdistan** kelimesini kullanmasının arka planını aktaran **Atalay** şöyle diyordu: "**Bakın bizde her şey çalışma ile, değerlendirmelerle**

kararlaştırılır... Bunların hiçbirisi tesadüfi değildir. O kavramın da bu süreç içerisinde kullanılıp kullanılmamasını değerlendirdik ve ondan sonra birlikte karar verdik."

Beşir Atalay'dan zaten bildiğimizi bir kez daha öğrenmiş olduk böylelikle: Kavramların siyasal lüğatimize girmesi, belirli anlarda kullanılması tesadüf değil, bilinçli bir siyasal tercihin sonucu. Bu bilinçli siyasal tercih sonucunda da **Kürt, Kürtçe ve Kürdistan** kelimeleri ana akım siyasetin diline girmiş oldu. Hiç kuşkusuz bu küçümsenemeyecek bir dönüşüm. Bu küçümsenemeyecek dönüşüme rağmen doksanlardan bu yana tek bir şey baki kaldı: **Savaşa savaş dememek.**

AK Parti Kürt, Kürtçe ve Kürdistan diyor, ama hâla savaşa savaş demiyor. Savaş demediği bir sürecin barışını yapmaya çalışıyor. Barış savaşı, çözüm ise sorunu bitirir. Kavramlarını tesadüfi olarak seçmediğini açıkça ifade eden siyasal iktidarımıza göre biz ülkece "**çözüm**" sürecindeyiz. Atalay'a göre çözüm sürecinin özü ise şu: **"Terör bitecek, silah bırakılacak."**

Kısacası savaş bitip, barış gelmeyecek; terör bitip, çözüm gelecek. Oysa Kürt'e Kürt, Kürdistan'a Kürdistan demek kadar, savaşa savaş demek de önemli. Barışın inşa edebilmek için önemli. Geçmişle yüzleşebilmek için önemli. Başka yerlerin, başka halkların deneyimlerinden öğrenebilmek için önemli.

Üstelik savaşa savaş demeyenler sadece hükümette değil; etrafımız "**çözüm süreci çökerse, Türkiye hiç yaşamadığı bir iç savaşı yaşar**" diyen akademisyenler ve gazetecilerle dolu. Hayır, hakikaten bunu söyleyenler var. Pardon, Türkiye son otuz yıldır ne yaşıyordu acaba?

Örneğin **Correlates of War** projesi iç savaşı "**bir devletin uluslararası olarak tanınmış sınırları içerisinde devlet ve isyancı gruplar arasında gerçekleşen ve en az 1000 çatışma kaynaklı ölümlle sonuçlanan uzun süreli muharebe**" olarak tanımlıyor. Üstelik bu tanım ölü sayısı olarak çok yüksek bir eşik koyduğundan oldukça muhafazakâr bulunan iç savaş tanımlardan. Ama bu muhafazakâr tanıma bakarak bile bu topraklarda yaşanan savaşa savaş diyebiliyoruz.

Savaşa savaş dediğimizizde, bir savaş nasıl biter sorusunu da daha kolaylıkla sorabiliyoruz. Üstelik bu sorunun cevabı da basit: Bir savaş, ya askerî olarak bastırarak ya da uzlaşıp barışarak biter. Askerî olarak bir iç savaşı bitirmek yüzbinlerce sivilin ve askerinin ölmesi, ölmeye devam etmesi anlamına gelir. Üstelik iç savaşlar uzun sürer. Bakın bir alevlenip bir sönerek 63 yıl süren Myanmar iç savaşına.

İç savaşları uzlaşıp barışarak bitirmek de kolay değildir. Uzlaşıp barıştıklarınız "**hadi dönün ülkenize savaş bitti**" diyeceğiniz başka bir devlet değildir. Savaşın yarattığı derin güvensizlik "**uzlaştık**" denince ortadan kalkmaz. Savaşanların eve dönmesi ve çatışmasız bir hayata başlamaları öyle kolay olmaz. Üstelik her iki tarafta da savaşın devam etmesini isteyen barış bozucular vardır. Tevekkeli değil 1945'ten bu yana yaşanan iç savaşlardan sadece yüzde 25'i uzlaşma ile sona erebilmiştir.

Hâl böyleyken, mesele niyet meselesi değildir. "**Tek adama güvenin yoksa çözüm süreci çöker**" meselesi hiç değildir. Savaşı sadece "**çözmek**" yetmez. Eğer savaşa savaş denmezse, barışın inşa edecek gerekli kurumsal, idari, hukuki, zihinsel altyapı da oluşturulamaz. Tam da bu nedenle bir adım geri atıp savaşa savaş diyerek devam etmeliyiz. Ancak böylelikle çözüme barış diyebiliriz.

evrenbalta@gmail.com

twitter @evreki

Vizesiz düşler

Evren Balta 08.12.2013

Bu hafta yeni bir haber aldık. Avrupa Birliği'nin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına aşamalı olarak vize muafiyeti sağlamasını öngören antlaşma 16 Aralık'ta imzalanacakmış. AB Bakanımız hemen olayın ehemmiyetini anlatan bit tweet atarak vize muafiyetinin Türkiye-AB sürecindeki **UZUN İNCE YOLU** kısa **KESTİRME YOL** (büyük harfler Bakan'a ait) hâline getirecek adımlardan biri olduğunu müjdelemiş.

Tam da bir süredir bu uzun ince yoldan çıkıp, kestirmeden Şangay Birliği'ne gireceğimizi düşünmeye başlamış olan pek çokları için bu elbette müjdeli bir haber. Zira AB ile imzalanacak bu antlaşma kadar, siyasetçilerimizin bu antlaşmaya bu kadar sevinmiş olmaları da düş politikamızın daha henüz AB vizyonundan tamamen vazgeçmediğinin bir kanıtı olarak okunabilir(di).

Oysaki bu antlaşma Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğinde herhangi bir yön değişikliğine işaret etmiyor. AB'nin Türkiye'ye 3,5 yıl sonra vermeyi taahhüt ettiği vize muafiyeti AB ile ilişki tarihleri Türkiye kadar eskilere dayanmayan **Sırbistan, Karadağ, Makedonya, Bosna- Hersek ve Arnavutluk**'a yıllar önce tanınmıştı. Üstelik AB'nin Türkiye'yi tam üyeliğini kabul etmemek için "**sınır güvenliği**" haricindeki pek çok (geçerli/ geçersiz) sebebi hâlâ yeri yerinde duruyor.

Bütün bunlara rağmen vize muafiyetinin siyasetçilerimiz için özel bir anlamı var. Sevinçleri de bundan. Türkiye-AB ilişkilerine dair yapılan kamuoyu yoklamalarında AB'ye girmek istemenin nedeni olarak öne çıkan en önemli gerekçe: vizesiz seyahat.

Türkiye'nin yeni siyasal ve ekonomik elitleri yeşil pasaporta sahip devlet memurları değil. Türkiye'nin küresel ekonomi ile bağları olan üst sınıfları ve hayatının en güzel günlerini Paris'te Eyfel Kulesi'ne bakarken geçirdiğini düşünen orta sınıfları için vize siyasal bir uygulama olmaktan ziyade kişisel bir aşağılanma. Onların düşü vizesiz seyahat.

Durum böyle olunca vize muafiyeti sağlayan herhangi bir hükümet halkımızın AB düşlerini AB'ye girmeden gerçekleştirmiş olacak. Düşler gerçekleştikten sonra da ver elini Şangay! Bir taşla iki kuş durumu.

Ama elbette her düşün bir de kâbusu var. Türkiye vatandaşlarına verilecek vize muafiyeti karşılığında AB Türkiye'nin geri dönüş antlaşmasını imzalamasını istiyor. Geri dönüş antlaşmasına göre hangi ülkeden olursa olsun Türkiye üzerinden Avrupa'ya girmiş düzensiz göçmenler Türkiye tarafından geri kabul edilecek. Bu antlaşma AB'nin düzensiz göçmenleri sınır dışı edebilmesini muazzam kolaylaştırıyor. Birini mi yakaladın, gönder Türkiye'ye, bırak ne yapacaklarını onlar düşünsün!

Avrupa Birliği'ne göçmen akışının yüzde 75'i Türkiye üzerinden gerçekleşiyor. Türkiye'de her yıl sadece güvenlik güçleri tarafından yakalanan düzensiz göçmen sayısı ortalama 50 bin civarında. Türkiye'den transit geçen düzensiz göçmen sayısını ise tam olarak kimse bilmiyor. Ama her durumda sadece Türkiye sınırından AB'ye giriş yaptıkları için Türkiye'ye geri gönderilecek yüzbinlerce insandan söz ediyoruz. Sınır geçiş noktalarında görevlendirilecek "**sınır koruma birim**"leri insan avına çıkıp göçmen kovalayacak olmasından söz ediyoruz. Göçmenleri insani olmayan koşullarda zorla alıkoyan dev toplama kamplarının açılmasından söz ediyoruz.

Buyurun size Türkiye'nin yeni AB politikası: Sınır muhafızlığı ve göçmen karakolluğu yaparken parası olanların istediği zaman Eyfel'i ziyaret edebildiği aday ülke. Gerçek bir düş politikası!

Kısacası imzalanacağı müjdelenen bu ikili antlaşma vizesiz Eyfel Kulesi'ne bakma düşleri görenler ile çocuklarını açlık, yoksulluk ve şiddetten kaçırmanın düşünü görenleri karşı karşıya getiriyor. AKP vize muafiyeti ile ayrıcalıklı sınıfların AB düşlerini tatmin ederken, geri dönüş antlaşması ile binlerce göçmenin "**düş**"lerini elinden alıyor. Bu ahlaksız bir teklif, adil olamayan bir ayrıcalık.

evrenbalta@gmail.com

twitter @evreki

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Barış bozucular

Evren Balta 15.12.2013

Benim basit bir dileğim var: Provokasyon sözcüğünün kullanılmadığı bir ülkede yaşamak. Kendimi bildim bileli Alevi- Sünni, Türk- Kürt, sağ- sol düşmanlığı yaratıp, yaratılan düşmanlıklarla toplumu bölmek ve parçalamak isteyen karanlık güçler işbaşında. Kendimi bildim bileli bu karanlık güçler onu, bunu, hepimizi yakarak, vurarak, kurşunlayarak, bombalayarak öldürüyorlar. Kendimi bildim bileli bu karanlık güçlerin kimliği belirsiz, ama ülkeyi bölmek için öldürdükleri kişiler hep "sıradan terörist". Çünkü "karanlık olmayan" siyasetçilerimize göre provokasyon, provokasyona imkân sağlayanlar olduğu için var. Oysa herkes evinde otursa, hiç sokağa çıkmasa, gece erkenden Ortadoğu ve Balkanlar'a model olan dizilerini seyredip uyusa, hükümetten hükümetin vermeyi arzu etmediği hiçbir şeyi talep etmese Türkiye adeta bir cennet olacak. Provokasyon bitecek.

Maalesef geçen hafta Gever'de kendimizi bildik bileli yaşadığımız bu şiddetin adı yine "provokasyon" oldu. Üstelik bu sefer hem hükümet hem de Kürt tarafı olayları barış sürecine yönelik bir provokasyon olarak nitelendirdi. Hükümet tarafına göre provokatörler barış yanlısı olmayan, çözüm sürecini sabote etmek isteyen PKK'lı gruplardı. Kürt tarafına göre ise provokatörler devletin içinde (polis, ordunun, bürokrasinin vs.) yuvalanmış barış sürecini sabote etmek isteyen "derin güvenlik güçleri"ydi.

Dolayısıyla her iki taraf da karşı tarafın içinde barışı arzu etmeyen grupların varlığına işaret ettiler. Nitekim biliyoruz ki hem PKK'nın hem de devletin içinde barış sürecinin ilerlemesini isteyenler olduğu kadar, bu işten bir şey çıkmayacağını ve hatta kendi tarafları için olumsuz sonuçlar doğuracağını düşünenler var. Üstelik biliyoruz ki her iki kanatta da süreci yürütenler sürecin bütün aktörlerinin üzerinde mutlak kontrol sahibi değiller.

Bu durum sadece Türkiye'ye özgü değil. Savaşın bitmesi savaşın yarattığı düzenden beslenen grupların siyasi, ekonomik, ideolojik ya da kişisel ayrıcalıklarını kaybetmesi anlamına geliyor. Müzakereleri yürüten tarafların barışı inşa edebilmeleri için, bu potansiyel "barış bozucuları" önemli ölçüde nötralize edebilmesi önemli. Bunu da dışlayarak ya da fişleyerek değil, ikna edip dâhil ederek yapmaları gerekiyor. Hiçbir grubun barış sürecinin tamamen kaybedeni hâline gelmemesi ya da baskı ile dışarıda bırakılmaması barışın hem mümkünlüğünün hem de kalıcılığının ön şartı. Barış sadece barışa inananlarla değil, inanmayanlarla da birlikte yapılabilecek bir

şey.

Bariş süreçlerine bariş karşı çıkanları dâhil etme ve içirme kuralının tek istisnası devlet içerisinde bizzat süreci baltalamak için oluşan gizli öbekler. Dünya yüzünde bu öbeklerin oluşmadığı herhangi bir bariş süreci yok. Varlık nedenleri süreci baltalamak olduğu için de sürece dâhil edilmeleri ya da nötralize edilmeye çalışılmaları boşa kürek çekmek demek. Bariş süreçlerinde beklenen bu öbeklerin olmaması değil, bu öbeklerin şeffaf bir biçimde tespit ve tasfiye edilmesi.

Oysa hâlihazırda hükümetin stratejisi bariş sürecini bariş süreci yürütmüyormuş gibi yürütmek. Ne devlet içindeki öbeklerle gerektiği gibi şeffaf bir biçimde hesaplaşıyor, ne bariş istemeyenlerin rahatsızlıklarını dile getirebilecekleri kamusal ve şeffaf bir tartışma ortamı yaratılıyor, ne de bariş isteyenlerin uyacağı ve kendilerini bağlayacağı kural, kurum ve ilkeler inşa ediliyor. Tam da bu yüzden bariş bozucular aktif olarak süreci baltalayabiliyorlar.

“Aman tepki olmasın, yavaş yavaş herkesin gönlünü hoş ederek gideyim ve öyle barişayım, ama gerekirse de son anda barişmam” taktiğini ben görüyorsam, bariş bozucuların görmemesi ve fırsattan yararlanamaması mümkün mü? Fırsat bir gün Gever’de karşılarına çıkar, yarın İstanbul’da, ertesi gün Sivas’ta. İtinayla yeni fırsatlar yaratılır. Böylelikle biz, işinden çıktıktan sonra elinin yağını silmeye fırsat bulamadan öldürülen Veysel İşbilir, Reşit İşbilir ve Bermal Tokçu’nun ölümüne provokasyon dendiği bir ülkede yaşamak zorunda kalmaya devam ederiz.

evrenbalta@gmail.com

twitter @evreki

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Operasyonun dört yüzü

Evren Balta 22.12.2013

Geçtiğimiz hafta bütün gündemimizi belirleyen “**operasyon**”u kimilerinin iddia ettiği gibi siyasi olmayan, farklı iktidar odaklarının kişisel menfaatlerini korumak için yürüttüğü bir hamle olarak mı görmeliyiz? Tam tersine. Her ne kadar biz faniler şifrelerini çözmekte zorlanıyor olsak da son derece önemli bir siyasi çatışma ve buna bağlı olası bir dönüşüm ile karşı karşıyayız. Ben şifreleri dört boyut üzerinden tek tek çözmek gerektiğini düşünüyorum.

Operasyonun ilk boyutu yolsuzluk. Siyaset tarihinin hiçbir döneminde “**temiz**” bir siyasal aktivite olmadı. Tarihin bu döneminde ayırıcı olan ise yolsuzluğun normalleşip sıradanlaşması ve siyasetin “**kirli**” bir aktivite olarak kabulünün olağanlaşması. Bu sıradanlaşma döneminde yolsuzluk soruşturmalarının da siyasi grupların/odakların kritik dönemlerde birbirlerini yıpratmak için kullandıkları bir araca dönüşmesi.

Elbette yolsuzluk yapanlar yargıya hesap vermeli. Ama öte yandan yolsuzluk iddialarının seçici bir biçimde kullanılmasının orta ve uzun vadeli sonucu siyasete toplumsal olarak duyulan inancın azalması. Yolsuzluk

yapanları tarafsız bir biçimde gözetleyecek ve adalet önüne çıkaracak kamusal denetim mekanizmalarının kurulması ve işletilmesi ise acil bir ihtiyaç.

Operasyonun ikinci boyutu; üzerine en fazla konuşulan Cemaat- Parti çatışması. Bu operasyonla istikrasız koalisyonlardan duyduğu nefreti her fırsatta dile getiren AKP'nin, yıllardır Türkiye'yi büyük bir koalisyon ortağı ile yönettiğini bir kez daha anlamış olduk. **Bülent Arınç'**ı üzmemek için son operasyonu Cemaat'ın yapmadığını kabul etsek bile, **"öküz öldü ortaklık bozuldu"** durumu artık ayan beyan ortada.

Açıkçası kendi tanımıyla **"şeffaf olmayan bir yapıyı"** kendisine büyük koalisyon ortağı olarak alan bir siyasi partinin, ortaklık bozulunca **"şeffaf siyaset yapın"** demesini ilkeli bulmak mümkün değil. Örgütlerin/ cemaatlerin şeffaflaşmasının ön şartı ise siyasal iktidarın şeffaflaşması ve çoğulculuşması. Demokratik itiraz kanallarının sürekli olarak açık tutulması.

Operasyonun üçüncü boyutu uluslararası. AKP'ye yakın yayın organları ve bizzat Başbakan'ın kendisi operasyonun **"dış kaynaklı"** olduğunu ifade etti. Böylelikle **"Türkiye'yi bölmek isteyen dış güçler"** paranoyası Gezi'den sonra ikinci kez kamuoyuna servis edildi. Hatta nur topu gibi bir **"milli operasyon"** kavramımız oldu.

Operasyona uluslararası istihbarat servislerinin karışmış olması muhtemel. Ama burada hakikaten şaşırtıcı olan karışmaları değil, karışmaması olurdu. Nitekim İran'a uygulanan uluslararası ambargonun rüşvet ile delinmesinden söz ediyoruz. Üst düzey siyasal/ bürokratik elitlerin karıştığı İran, Rusya ve Çin'in dâhil olduğu bir uluslararası kaçakçılıktan söz ediyoruz. Üstelik polis teşkilatları ve istihbarat servisleri arasındaki uluslararası düzeydeki işbirliği **"teröre karşı"** savaşın bir parçası olarak bizzat AKP eliyle artırıldı. Bu işbirliği dün iyiydi, bugün neden kötü oldu?

Operasyonun dördüncü boyutu istihbarat ve güvenlik organlarının dönüşümü ile ilgili. 11 Eylül sonrasında güvenlik aygıtı bütün dünyada eşgüdümlü bir biçimde dönüşüme uğradı. Bizde de ceza yasaları, polisin ve istihbarat servislerinin yetkilerinin artırılması, özel yetkili mahkemelerin kurulması bu dönüşüme paralel. Bu dönüşüm soğuk savaş yıllarında orduların siyaset üzerindeki ayrıcalıklı konumunu sona erdirdi. Polis ve yargı el ele siyasi ve denetim/ kontrol kapasitesine sahip özerk bir güç hâline geldi.

Bizde de bizzat AKP'nin çıkardığı ve uyguladığı kanunlar/ yönetmelikler yargı/ polis hattına siyasal iktidarı denetleme gücünü verdi. Geldiğimiz noktada bu gücün demokratik dönüşümü sorunu, en az bu gücü hâlihazırda kimin kontrol ettiği kadar önemli.

Operasyonun bu dört yüzü bize siyasetin geldiği noktayı gösteriyor. Hepsi ayrı ayrı ve birlikte.

evrenbalta@gmail.com

twitter @evreki

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Herşey gerçek, herşey yalan

Büyük bir çoğunluğumuz gerçek ve yalanın, doğru ile yanlışın arasında o ince çizginin üzerinde tek ayak üstünde bekliyoruz. Sevinelim mi üzülelim mi bilmiyoruz. Yukarıda kopan fırtınanın üzerimize dolu şeklinde yağdığı günler hafızalarımızda çok taze. Gözümüzün önünde sadece bakanlar değil, bildiğimiz anlamda siyasetin yapılagelişi radikal bir biçimde değişiyor.

Karar veremiyoruz, çünkü taraflardan hiçbirinin inandırıcılığı ve samimiyeti yok. Biz arafta bekleyenlerin ürettiği her söz aynı anda hem yalanın hem de gerçeğin bir parçası oluveriyor. Belge yayınlamak sizi taraf yapıyor. Yayınlamamak taraf yapıyor. Farkına varmadan parametrelerini bilmediğiniz yeni bir siyasetin kurucusu oluyorsunuz.

Çünkü aynı anda her şey gerçek, her şey yalan!

Bakıyorsunuz dün Ergenekon tutuklamalarında, KCK davalarında **“bırakın bağımsız yargı işini yapsın”** diyenler, bugün yargıyı içinde suç örgütlerinin yuvalandığı bir paralel devlet teşkilatı olarak ilan edivermişler. Dün hükümet politikalarını eleştirenlere **“saçma sapan komplo teorileri ile siyaset yapmayın”** diyenler, bugün soruşturmanın İsrail ve Amerikan güdümlü olduğunu söyleyivermişler. Dün **“ne münasebet Türkiye devletinin yargısı bir cemaatin elinde olamaz”** diyenler, iş kendilerine gelince yargıya Cemaat’çi deyivermişler.

Çünkü aynı anda her şey gerçek, her şey yalan!

Bir yandan Türkiye’yi 11 yıldır yöneten bir siyasal iktidarın ülkenin kamusal kaynaklarını şeffaf olmayan bir biçimde kişisel menfaatleri ya da siyasal ülküler için kullandığından söz ediyoruz. Ama öte yandan yolsuzluk operasyonunun tutuklama yapabilme kudretine sahip bir cemaat eliyle hükümeti düşürmek için kullanılıyor olmasından.

Bir yandan birtakım karanlık işadamlarının ülkemizi yönetenlerle el ele çapı uluslararası boyutlara varan bir karapara aklama şemasında ortak hareket ettiklerinden söz ediyoruz. Ama öte yandan seçilmiş bir hükümetin siyasallaşmış bir yargı tarafından hizaya çekilmesinden.

Bir bakıyorsunuz hükümet soruşturmanın ucunun en tepelere dokunması endişesiyle olağanüstü hâl hukuku uygulamaya başlamış. Adli Kolluk Yönetmeliği bir gecede değişmiş, emniyet amirleri, savcılar görevden alınmış. Taraflardan öğreniyoruz ki yargı **“darbesine”** karşı hükümet **“darbesi”** planı uygulanmaya konulmuş! Bizim ülkemizde sadece ordu değil, herkes darbeciymiş!

Çünkü aynı anda her şey gerçek, her şey yalan!

Bütün bunlar aynı anda olabiliyor, çünkü bu kavga demokratik siyasal yollarla yürütülmüyor.

İlkesizlik, sığ pragmatizm, tek adam/lider kültü ve biat kültürü iki tarafın da ortak değerleri. Bu ortak değerleri paylaşanlar birbiri ile kavgaya tutuştuğunda demokratik siyasal sistem kilitleniyor. Demokratik kurumlar araçsallaştırılıyor. Demokrasi sadece bir retorikten ibaret hâle geliyor. O retorikte her şey gerçek, her şey yalan!

Çünkü bir tarafta ağzını açanı azarlayan, sokağa çıkana terörist diyen, basını susturan bir siyasal iktidar var. Öbür tarafta hukuk ve adalet nosyonunu seçici ve araçsal bir biçimde kullanan, kuvvetler ayrılığı ilkesini kuvvetler kavgası olarak yorumlamakta beis görmeyen, hiçbir şeffaflığı ve hesap verirliliği olmayan bir siyasal odak. Bir tarafta Gezi’de sokağa çıkanlara çapulcu diyen, kendi halkına düşman gibi davranan bir siyasal iktidar var. Öte tarafta Ahmet Şık ve Nedim Şener’i tutuklayan, KCK gibi tarihî bir ayıbı gerçekleştiren bir siyasal odak.

Bu değerlerin ön planda olduğu siyasi hareketlerin herhangi birinden demokrasinin derinleştirilmesine dair medet ummak yanlış. Demokrasi derdi olanların iki cenah arasında bir taraf tutmak yerine, iki cenahı da içine alan anti-demokratizmi tavizsiz bir şekilde eleştirmeleri gerekiyor. Ancak o zaman her şey gerçek olur!

*

Not: Her şey gerçek, her şey yalan kavramı bana değil, **Meltem Ahıska**'ya ait. Bu yazıda kullanmama izin verdiği için kendisine teşekkür ederim.

evrenbalta@gmail.com

twitter @evreki

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bu bir komplo!

Evren Balta 05.01.2014

2013 komploların yılı olarak tarihe geçecek. 2014 ise muhtemelen sağlam iradenin komplolara karşı mücadele yılı olacak! Bakın her şey gün gibi açıkta değil mi zaten? Neden durup dururken yüzbinlerce insan iki üç ağaç için sokağa çıktı? Asıl hedef hükümete karşı bir isyan dalgası yaratmak değil miydi? Zaten savcı da iddianamesinde belirtmiş Gezi'nin "**dünyada devletimizi itibarsızlaştırmak isteyen**" örgütlerin işi olduğunu.

Hatırlayın sonrasında olan biteni. Eylemler esnasında Emniyet içerisinde yuvalanmış komplocuların kontrol ettiği güçler bilerek aşırı şiddet kullandı ve böylelikle isyan dalgası büyüdü. Hükümet bir türlü engel olamadı bu şiddet yanlısı Emniyet güçlerine. Sonrasında hükümetin içeride ve dışarıda sarsılan itibarını fırsat bilen komplocular CIA ve MOSSAD gibi istihbarat örgütleriyle işbirliği yaptılar. Bu sefer yolsuzluk kılıfı altında Emniyet ve Yargı içerisindeki karanlık odaklar doğrudan hükümeti hedef aldı.

Bütün bu korkunç komploların hedefi kukla bir Türkiye yaratmaktı. Nitekim gazetelere çarşaf çarşaf ilan veren Sivil Dayanışma Platformu'na göre de "**Türkiye ne zaman gücünü toplayıp ayağa kalksa. Ne zaman hedefine karşı işbirliklerine bulaşmadan yaklaşıp. Ne zaman halkın iradesini çıkar gruplarının üstünde tutsa... Kendini zorlukların, kirli oyunların içinde bulur**"du.

Bu çirkin oyunu boşa çıkarmak için milli irade bir süreliğine "**sağlam iradeye**" devredilmeliydi. Çünkü ancak milli iradeyi temsil eden sağlam irade Amerikan salatası kıvamındaki bu darbenin, bu kalkışmanın, bu kirli komponun hedefini boşa çıkarabilirdi. **Abdülkadir Selvi**'nin de ifade ettiği gibi "**o gün**" nasıl vesayete karşı mücadele edildiyse bugün de Cemaat'in vesayetine karşı mücadele başlatıldı. Çünkü mesele "**Ahmet'in, Mehmet'in vesayeti değildi, vesayetin kendisi**"ydi.

BANA KOMPLONU SÖYLE

Bize anlatılan bu hikâye mantıklı değil, ama mantıklı olup olmaması da zaten önemli değil. O yüzden içindeki mantık hatalarını anlatmayacağım bile. Komplo zihniyeti işe yarıyor, çünkü mantığımıza değil; basit duygularımıza, ilkel korkularımıza sesleniyor. Komplo hikâyelerinde tıpkı bir peri masalında olduğu gibi her şey

mümkün. İyiler kötü, kötüler iyi olabiliyor. Komplo bir kez dolaşıma sokuldu mu beklediğimiz sadece sağlam iradeye sahip bir prensin gelip, bütün bu mutlak kötülüğe direnerek hepimizi kurtarması.

Sağlam iradenin karşısında ise iradesiz zombiler var. Zira komplo teorilerinin hiçbirinde komplo yapanlar bunu özgür iradeleriyle yapmıyorlar. Hep birilerinin ajanı onlar. Uzaktan kumanda ile harekete geçirilen bir tür robot misali yaşıyorlar. Zaten bu ülkedeki hangi yerel grup (Kürtler, Aleviler, azınlıklar, ateistler vs. vs.) sağlam iradeye karşı komplo yapacak güce sahip olabilir ki? Hâşâ! Onlar içlerinden öyle otomatik olarak kötülük fıskıran “**azınlık**”lar. Böyle fıskiye gibi kötülük çıkıyor onlardan.

Şimdi bir lider bu makûs talihimizi değiştirmek istiyor. Milli irade gerçekten yönetsin istiyor. Ahmet’in, Mehmet’in vesayetini istemiyor. Hâl böyleyken milli iradeyi temsil edenlerin yolsuzluk yaptığı iddialarının ne önemi var? Milli iradenin sağlam iradenin koruyuculuğuna terk edilmesinin ne önemi var? Bu vesayet değil canım. Lütfen biraz aklınızı çalıştırın. Buna inanırsanız demokratik taleplerle sokağa çıkanların öldürülmesinin hesabının verilmesi gerekmeyecek. Buna inanırsanız kamu kaynaklarını soyup soğana çevirenlerin hesap vermesi gerekmeyecek.

Yazık, eskiden Türk milliyetçileri/ ulusalcıları/ darbecileri, pespaye komplo teorilerinden medet umuyorlardı; bugün de AKP aynı işle meşgul. AKP döneminde yapılan hiçbir değişikliğin sahici bir demokratikleşmeye tekabül etmediğini sadece bu “**komplocu zihniyetin**” sürekliliğine bakarak bile anlayabiliyoruz.

Bütün bu anlattıklarımın rağmen hâlâ ortada bir komplo olduğundan şüphemiz mi var? Olmasın. Diyorum size, bu kesin bir komplo!

evrenbalta@gmail.com

twitter @evreki

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kaçınılmaz hata: Roboski

Evren Balta 12.01.2014

Genelkurmay Askerî Savcılığı, Roboski’de 34 kişinin ölümüyle ilgili soruşturmada takipsizlik kararı verdi. Savcılık, kararın gerekçesinde “**TBMM ve Bakanlar Kurulu kararı kapsamında görev icra eden TSK personelinin görev gereklerini yerine getirirken (...) kaçınılmayacak bir hataya düştükleri sonucuna ulaşılmıştır**” diyordu.

Neden kaçınılmaz? Savcılığa göre İHA’lar ile tespit edilen görüntüler bu kişilerin şüpheli hareketler içerisinde bulunduğunu gösterir nitelikteydi. Bu hareketler askerî yetkililer tarafından bölgeye dair geniş ölçekli istihbarat bilgileri gözönünde bulundurularak değerlendirilmişti. O dönemin istihbarat raporlarına göre ise bölgede PKK askerî faaliyetlerini yoğunlaştırmıştı. Yani TSK’nın, kaçakçı grupları PKK’lı sanmak için “**yeterli şüphesi**” vardı. Bu “**yeterli şüphenin**” varlığında TSK Meclis’in kendisine verdiği yetkiye dayanarak harekete geçmişti. Ölenlerin PKK’lı değil, kaçakçı oldukları ise ne yazık ki (!) saldırıdan sonra öğrenilmişti.

ROBOSKİ HER YERDE!

Ağustos 2008’de Amerikan yetkilileri Taliban’ın önemli liderlerinden birinin izini süren Afgan askerlerinin tuzağa düşürüldüğünün bilgisini aldı. Bu “**yeterli şüphe**” üzerine harekete geçen Amerikan ordusu, istihbaratın işaret ettiği Azizabad köyünü bombaladı. **60 tanesi çocuk olan 90 sivil öldü.** ABD yetkilileri bu olay için meşru saldırı dediler. Yeterli şüphe vardı ve **kaçınılmaz bir hata yapılmıştı.**

Kasım 2008’de ABD askerî yetkilileri Taliban’ın önemli liderlerinin bir Afgan köyünde saklandığına dair yeterli şüpheye yol açabilecek bir istihbarat aldılar. Yine bu “**yeterli şüphe**” üzerine harekete geçen ABD, insansız hava uçakları ile köye yönelik bir saldırı düzenledi. Saldırıda, birlikte bir düğüne katılmakta olan **23’ü çocuk 37 sivil öldü.** Bu sivillerin hiçbirinin kendi köylerinde saklanan silahlı gruplar üzerinde kontrolü ya da söz hakkı yoktu. Ama öldüler. **Ölümleri kaçınılmaz bir hataydı.**

Ekim 2012’de Pakistan’da 68 yaşındaki **Mamana Bibi** ailesinin tarlasında akşam yemeği için bamya topluyordu. Üzerine doğrudan hedef olarak ateş açan bir İHA saldırısı sonucunda 5, 7, 8 ve 15 yaşlarındaki dört torununun gözleri önünde **parçalara ayrıldı.** Mamana Bibi’yi öldürenler ceza almadı, ailesi ne adalete ne tazminata hak kazandı. Yeterli şüphe vardı ve **ölümü kaçınılmaz bir hataydı.**

ABD’nin İHA operasyonları yıllardır büyük bir sır perdesi altında devam ediyor. Operasyonların nerelere yapıldığını, kaç operasyon olduğunu, bu operasyonlar sonucu kaç sivilin öldüğünü tam olarak kimse bilmiyor. Pakistan, Afganistan, Somali, Yemen, Cezayir, Irak, Libya göklerinde ABD’nin insansız hava araçları süzülüyor ve binlerce insanı (sivil ya da değil) öldürüyor.

TAKİPSİZLİK

Nedir Roboski ile Afganistan, Pakistan, Somali ve Yemen’i birbirine bağlayan kader? Binlerce sivilin kim olduklarına bakılmaksızın, yeterli uyarı yapılmaksızın, bıyıklı oldukları, sınırı geçtikleri, erkek oldukları için **havadan yağan bombalar ile öldürülmesi** değil mi? Sadece gökyüzünden bir robot baktığı zaman şüphe arz edecek hareketleri yüzünden **yargısız bir infaza kurban gitmeleri** değil mi? Bir düğünde havaya silah sıkarken alınan “ısı” görüntülerinin yerel pratikler hakkında hiçbir bilgi sahibi olmayan bir komutan tarafından “**yeterli şüphe**” olarak algılanmış olması değil mi?

Uzaktaki komutanların insansız makinelere dayanarak verdiği bu yargısız infaz kararları ölenler sadece sivil olduğu için sorunlu değil. Ortada bir sıcak çatışma durumu yokken, terörist, asker, gerilla ya da her ne olurlarsa olsunlar birilerini karşıdakine savunma hakkı vermeden, **sadece bir profile dayanarak öldürme hakkına sahip olduğunu iddia etmek asıl sorun. Suçluyu daha suç oluşmadan yok etmeye yönelik bu yeni güvenlik doktrini asıl sorun.** Bu doktrin suç oluşmadan suçu önlemede sivillerin ölümünü sadece tali bir zarar, kaçınılmaz bir hata olarak görüyor.

İHA’ların tespitleri, saldırıları ve bu saldırılar sonucu ölen siviller bugün dünyanın en önemli insan hakları gündemi. Roboski ise sadece Türkiye’nin değil bu küresel insan hakları gündemin önemli bir parçası olmaya devam edecek!

Yargı darbesi olur mu

Evren Balta 19.01.2014

Türkiye siyasetinde “**provokasyon, komplo ve darbe**” kavramları fazla ve olur olmadık kullanım nedeniyle pek bir anlam ihtiva etmez hâle geldiler. Örneğin darbe kavramını ele alalım. Nedir **darbe**? **Organize bir grubun kendi yetki alanını aşarak gayrimeşru yollarla iktidarı ele geçirmesi ya da iktidar değişikliğine zorlaması.**

Bizim ülkemizin her alanda olduğu gibi tanımlar konusunda da müthiş bir özgüllüğü ve hatta özgüveni var. Geçen yıl çok tartışma yaratan Türk Dil Kurumu Genel Türkçe Sözlüğü’nün **darbe** tanımını hatırlarsınız. Tartışma tam da Gezi eylemleri zamanına denk gelmişti. TDK darbeyi, “*Bir ülkede baskı kurarak, zor kullanarak veya **demokratik yollardan** yararlanarak hükümeti istifa ettirme veya rejimi değiştirecek biçimde yönetimi devirme işi*” olarak tanımlanmıştı.

TDK’nın hükümetin kavramı kullanımıyla büyük paralellik arz eden tanımına göre, bir ülkede darbe olabilmesi için ortada birlikte hareket eden aktörler olması gerekmiyor. Hatta, bu aktörlerin iktidarı ele geçirmek için gayrimeşru yolları kullanması da gerekmiyor. Demokratik olsun ya da olmasın hükümeti seçim sandığı dışında istifaya çağıran her tür girişime darbe adı verilebiliyor. Oy verme eylemi dışında hiçbir siyasal davranışa alan tanımayan, hatta kriminalize eden otoriter bir tanım bu.

Öyleyse darbenin TDK tanımını değil, başlangıçta yaptığımız tanımı ölçüt olarak kabul edelim. Bu ölçüte göre yargı darbesi diye bir “**vaka**” mümkün olabilir mi? Yani **yargının kendi içerisinde kümelenmiş bir odak yoluyla kendi yetki alanının dışına çıkarak gayrimeşru yollarla iktidarın el değiştirmesini sağlaması mümkün mü?** Türkiye’de bu duruma uygun yakın dönemden üç örnek verilebilir.

Bunlardan ilki 2008’de AKP’nin, yani sandıktan çıkan iktidar partisinin, Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılması davası. Nitekim bu dönemde siyasete yargı müdahalelerini karakterize eden temel özellik ana aktörün Anayasa Mahkemesi olması, ana mekanizmanın da doğrudan parti kapatma olmasıydı.

Ergenekon soruşturmaları ve referandum ile birlikte bu durum hızla değişti. Anayasa Mahkemesi rejimin gardiyanı rolünü kaybetti. Ama siyasi meseleler siyasi yollarla değil adli enstrümanlarla çözülmeye devam edildi. Yargı ve Emniyet birlikte yürüttüğü soruşturmalarla Türkiye’nin siyasi güzergâhını belirledi. Bu siyasi güzergâhın ne olması gerektiği konusunda rejimin ortakları birbirleriyle anlaştıkları sürece yargı aygıtının “**siyasete yön verecek donanım, özgüven ve otonomiye**” kavuşmuş olmasında bir sorun yoktu.

Bu donanım, özgüven ve otonomi ilk kez özel yetkili savcı **Sadrettin Sarıkaya**, MİT Müsteşarı **Hakan Fidan**’ı ‘**KCK soruşturması kapsamında**’ 7 Şubat 2012’de ifade vermeye çağırdığında sorun haline geldi. İzin verilseydi ucunun Başbakan’a kadar uzanabileceği ifade edilen bu soruşturmanın esasında “**yargının hükümete karşı bir darbe girişimi**” olduğu hükümet çevreleri tarafından dile getirilen bir iddiaydı.

Yargı darbesi olarak adlandırılan son örnek ise hâlihazırda yaşanıyor. Hatta öyle ki Başbakan 17 Aralık operasyonunu, “**en ahlaksız darbe girişimi**” olarak nitelendirdi. Oysa bu üç girişim arasında darbe tanımına en uzak olan girişim bu sonuncusu. Neden? Çünkü diğer iki örnekte olduğu gibi, yargı parlamentonun tasarrufu olması gereken doğrudan siyasi bir meseleye değil; yolsuzluk, rüşvet gibi iddialar üzerine oturan,

“**kriminal**” bir meseleye müdahil oluyor. Ama bu yine de yargının siyasi bir hedefle ve siyasete yön vermek için harekete geçebileceğini görmemize engel değil.

Soruya geri dönelim: Yargı darbesi olabilir mi? Evet olabilir. Özellikle toplumsal denetim mekanizması olarak mahkemeleri kullanan rekabetçi otoriteryan rejimler bu tarz müdahalelere son derece açıktır. Bunu engellemenin yolu ise yargıyı etkisizleştirip sivil siyasete bağlamak değil. Bunu engellemenin yolu yargıyı gerekirse sivil siyasete de karşı bireysel/ kolektif hak ve özgürlükleri savunan bir adalet mercii hâline dönüştürmek. Buna sadece günü kurtarmak için değil, toplum olarak birarada kalabilmek için ihtiyacımız var.

Özellikle bugün “**Hrant için, Adalet için**” bunun olabilme ihtimalini hatırlamak gerekiyor.

evrenbalta@gmail.com

twitter @evreki

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hükümet darbe yapar mı

Evren Balta 26.01.2014

Geçen hafta yargının darbe yapmaya muktedir bir güç olup olmadığını sormuştum. Esasen bu sadece Türkiye’de tartışılan bir konu değil. Son dönemde Tayland, Honduras ve Maldivler’de de hükümetler, yargının “**sivil iradeyi**” “**zamanlaması manidar**” yolsuzluk soruşturmalarıyla devirmeye çalıştığını iddia etti.

Neden rekabetçi otoriteryanlar hiç durmadan, her aktörün kendilerine karşı darbe/ müdahale yaptığını iddia ediyorlar? Neden global siyasetin anahtar kelimeleri darbe/ müdahale olmuş durumda?

Aslında bu sorular iki çok farklı açıdan yorumlamaya açık. Bu açılardan ilki daha önceki yazılarımda da ifade ettiğim ve çokça konuşmaya ihtiyacımız olduğunu düşündüğüm “**yeni tip müdahale**” biçimleri. Güçlü ve özerk ordulara komuta eden askerlerin “**olağanüstü dönemlerde**” olağanüstü hâl ilan ederek siyaseti belirlemesi devri (büyük oranda) küresel olarak kapandı.

Bunun önemli nedeni ordunun “**temel güvenlik**” kurumu olarak işlevinin azalmış olması. Dünyadaki pek çok ordunun “**yurttaş askerlik**” modellerini geride bırakarak, profesyonelleşmesi. Ama daha önemlisi askerî darbelerin muhtıladığı geçici olağanüstü hâl işlevselliğinin sona ermiş olması.

Temel küresel tehdidin “**terör**” olarak tanımlandığı bu dönemde iç ve dış güvenlik alanlarının aktörleri, kurumları ve işleyişleri benzer hâle geliyor. Polis aygıtı güçleniyor, uluslararası bağlantıları ve operasyon yeteneği artıyor, özerk alanlar ve kapasite sahibi oluyor.

Polis aygıtının bu yeni işlevinde “**savcılarla**” kurdukları özel ilişki çok önemli. Türkiye’de DGM’lerde Ordu ve Yargı arasındaki ilişkinin yerini, Özel Yetkili Mahkemelerle birlikte Yargı- Emniyet arasındaki işbirliğine bırakması bile bu dönüşüme tanıklık eder nitelikte.

Bu güçlü özerkleşme ve kapasite artışı, Emniyet- Yargı arasında kurulan bağlar, olağanüstü hâl in sıradanlaşması/ gündelikleşmesi yeni “**güvenlik döneminde**” tüm dünyada yargı- emniyet ikilisini siyasi müdahalenin en önemli aktörü hâline getiriyor. Bu aktörlerin yöntemleri de elbette askerî darbe yapan

orduların yöntemlerinden farklı. Bu yeni müdahale hattını, adına darbe deyin ya da demeyin, klasik kavramlarımızla düşünmekten vazgeçmek, bunu sorun hâline getirmek zorundayız.

Neden siyasetin anahtar kelimeleri darbe/ müdahale oldu sorusuna verilecek ikinci cevap ise bambaşka bir bakış açısı gerektiriyor. Bu cevabı verirken "**Yürütme**"nin artan gücüne odaklanmak zorundayız. Yargı/ Emniyet hattının güçlenmesi tek başına olmuyor. Bütün dünyada ekonominin gereklilikleri, devletin uluslararasılaşması, güvenlik mantığının egemen olması vs. gibi birçok nedenle Yürütme aygıtı da sınırlanamaz bir güç kazanıyor.

Bu giderek güçlenen Yürütme ne Ordu, ne Yargı, ne Yasama, ne basının kendisini sınırlamasını istiyor. İplerinden boşalmış bir durumda hareket ediyor. Darbe yapmıyor (çünkü tanımı gereği darbe hükümete karşı yapılır), ama sonuç olarak bir darbe sonucunda elde edilebilecek olandan daha otoriteryan bir rejim tipi ortaya çıkıyor.

Sadece rekabetçi otoriteryan devletlerde değil, dünyanın her yerine bakın: Güçlenen liderler, artan yolsuzluklar, zayıflayan parlamentolar, büyüyen hapisane nüfusu, kısıtlanan haklar, hukuksuz bir biçimde gözetlenen vatandaşlar göreceksiniz. Demokrasinin altın çağında yaşamıyoruz. Bir fikir ve bir pratik olarak demokrasinin çözüldüğü bir dönemden geçiyoruz.

Kendimizi "**gündem zehirlenmesinin**" bir adım ötesine götürüp, ülkemize kuşbakışı bakabilirsek, olan bitenin Cemaat-AKP çatışmasından ibaret olmadığını göreceğiz. Olan biteni anlamak için Türkiye'de, Honduras'ta, Maldivler'de, Fransa'da, dünyanın her yerinde, demokrasinin yapılagelişindeki ve temel kurumlarındaki radikal dönüşümleri anlamamamız gerekiyor.

evrenbalta@gmail.com

twitter @evreki

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)